

DOMSTOLENE I NORGE

Årsrapport 2016

INNHOLDSFORTEGNELSE

DEL I: Beretning	5	Serviceutvikling	40
Beretning	7	Sannhetens Øyeblikk	40
Domstoladministrasjonen	8	Tidstyver i DA	41
Domstoladministrasjonens styre	9	Service & samhandling i domstolene	41
		Serviceseminar for saksbehandlere og ledere	42
DEL II: Om virksomheten og hovedtall	11	Vitnestøtte	42
Dette er domstolene	12	Utviklingsarbeid 2016	43
Domstolene si rolle i samfunnet	12		
Oppgåvane til dei alminnelige domstolene	12	Internasjonalt arbeid	44
Oppgåvane til jordskiftedomstolene	13	Nordisk samarbeid	44
Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark	13	Europarådet	44
Kart over domstolene	14	European Network of Councils For The Judiciary (ENCJ)	44
		European Judicial Training Network (EJTN)	44
Domstolane si verksemd	16	Eøs-midlene	45
Saksavvikling og måloppnåelse i de alminnelige domstolene	16	Domstolsarbeid på Vest-Balkan	45
Domstolane i førsteinstans	16		
Domstolene i andreinstans	17	DEL IV: Styling og kontroll	47
Saksavvikling i jordskiftedomstolene	19	Vurdering av styling og kontroll i virksomheten	48
Domstolenes samfunnsoppdrag	20	Nærmere omtale av forhold knyttet til styling og kontroll	48
Tilsynsutvalget for dommere	21	DEL V: Vurdering av framtidssutsikter	51
Innstillingsrådet for dommere	22	Strategisk plan 2014–2020	52
Sidegjere målsregisteret for dommarar	25	Prioriteringer 2015–2020	52
Høy tiltro til domstolene	26	Saksvekst og kompleksitet	52
		Rettspolitiske utfordringer	53
DEL III: Sentrale aktiviteter i året	29	DEL VI: Årsregnskap	55
Organisasjonsutvikling, lederutvikling, mentorordning	30	Ledelseskommantar	56
Antall ansatte i domstolene og Domstoladministrasjonen (DA)	31	Prinsippnote til årsregnskapet	57
		Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsår 2015	60
Kvalitet	32	Note A forklaring av samlet tildeling	61
Brukermedvirkning		Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år	60
Kompetansekommiteén for dømmende funksjoner	32	Oppstilling av arts kontrollrapporteringen for 2015	62
Kompetansekommiteén for administrative og tekniske funksjoner	32	Resultatregnskap	63
Satsningsområder og tiltak i 2015	34	Balanse eiendeler	64
		Balanse gjeld og kapital	64
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	36		
Driften av domstolenes IKT-systemer	36	Noter	65
Utviklingsoppdrag som er gjennomført	36		
Utviklingsoppdrag som er påbegynt	37		
Strategi for digital fornying – Digitale domstoler	37		
Fagråd IKT	37		
Åpenhet og kommunikasjon	38		
Nettsteder for domstolene	38		
Sosiale medier	39		
Sosiale nettsteder pr. 31.12.2015	39		
Berammingslister på nett	39		
Pressetjeneste på nett	39		
Mediekontakt	39		
Dommernes mediegruppe	39		

DEL I BERETNING

R E T T S S A L 3

163

RETTSMØTE
PÅGÅR

LUKKEDE
DØRER

Beretning

Domstolene behandler flere saker enn på flere år, har kort saksbehandlingstid og høy kvalitet i avgjørelsene. Undersøkelser (2016-undersøkelsen publisert i Rett på Sak 4/16) viser at norske domstoler har svært høy tillit i befolkningen. Dette er en styrke for det norske demokratiet og rettsstaten vår.

I 2016 tok vi et stort nytt skritt i retning av en full digitalisering av rettsprosessen i domstolene. På begynnelsen av året arrangerte Domstoladministrasjonen et seminar om digitalisering med deltakelse fra regjeringen og alle deler av justissektoren. Der var det stor støtte til våre forslag, og Regjeringen fulgte opp med en bevilging over statsbudsjettet for 2017 og for ytterligere fem år. I første omgang vil rettsprosessen i de tolv største tingrettene, de 6 lagmannsrettene og Høyesterett digitaliseres. Etter hvert må selvsagt digitaliseringen også omfatte de øvrige domstolene.

- Rettspolitisk skjedde det mye i 2016 som vil ha stor betydning for domstolene fremover:
- Det ble oppnådd politisk enighet om at juryordningen skal avvikles
- Straffeprosesslovutvalget la frem sin rapport
- I budsjettproposisjonen foreslo regjeringen opprettelsen av en ny domstolkommisjon
- Et prøveprosjekt med opptak av lyd- og bilde fra rettsforhandlingene ble initiert i Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett
- Stortinget vedtok en sammenslåing av tingrettene i Sogn og Fjordane som gjennomføres fra 1. juli 2017
- Det er blitt innført felles ledelse av flere domstoler for å få mer ut av eksisterende ressurser, heve kvaliteten i domstolene og legge til rette for mer likeartede rutiner
- Domstoladministrasjonen har vært direkte eller indirekte involvert i alle disse tiltakene.

Befolkningens høye tillit til domstolene antar vi først og fremst skyldes en stor grad av åpenhet, gode og trygge prosesser, rettsavgjørelser som folk forstår og hurtig saksavvikling.

Domstolene gjennomførte i 2016 flere tiltak for å øke kompetansen blant de nye meddommerne. Et nytt utvalg på cirka 40 000 meddommere er i tjeneste fra 1. januar 2017, og det ble gjennomført samlinger for meddommerne ved flere domstoler i tillegg til at det ble lansert nye nettsider med blant annet e-læring.

Ressurssituasjonen for domstolene ble vanskeligere i 2016. Stortinget vedtok ytterligere innsparinger i statlig virksomhet, også i domstolene, gjennom den såkalte reformen for avbyråkratisering og effektivisering. Det førte

til at vi ble nødt til å forlenge de bemanningsreducerende tiltakene i domstolene.

Statistikken for 2016 viser at antall saker som kommer til domstolene fortsatt øker. Økt saksinngang kombinert med nedbemanning har medført lengre saksbehandlingstid i flere domstoler. I 2017 blir det en viktig oppgave å skape politisk forståelse for at de økonomiske ramme- ne til domstolene må forbedres.

Domstolene er fremdeles en attraktiv arbeidsplass og i sentrale strøk er det som regel mange godt kvalifiserte søkere til ledige dommerembeter. Det kan imidlertid være vanskelig å få tilstrekkelig antall søker til lederstillinger generelt og til ledige dommerembeter i mindre sentrale strøk. De fleste norske dommere og domstolledere sitter til de er 70 år. Vi opplever at norske dommere er svært fornøyd med det dømmende arbeidet, og vi tror dette skyldes allsidigheten i arbeidet, samfunnsnyttene knyttet til oppgavene og et godt arbeidsmiljø. DA vil fortsette satsingen på kompetanseutviklingen blant dommere for ytterligere å øke attraktiviteten ved dommeryrket og sikre at dommernes faglige kapasitet holdes ved like.

Også saksbehandlerne og ingeniørene gjør en formidabel innsats i domstolene. Uten den tilrettelegging de foretar for dommerne, ville domstolene stoppet opp. Nedbemanningen som følge av budsjettreduksjonene går først og fremst ut over saksbehandlerne og selv om digitaliseringen skal avhjelpe situasjonen, vil Domstoladministrasjonen følge utviklingen nøye.

DA har en god dialog med domstolene gjennom ulike samarbeidsfora og regelmessige lederdialoger. Dialogen med Dommerforeningen og arbeidstakerorganisasjonene er en forutsetning for å skape enighet om hvordan domstolene skal utvikles og hvilke tiltak som skal prioriteres.

Det er gjennom flere år utviklet gode møtarenaer med politiske myndigheter, spesielt med justisministeren og Stortingets justiskomite. Dette gir gode muligheter til å drøfte rettspolitikk, utvikling av domstolene og domstoldrift.

Det er Domstoladministrasjonens oppgave å informere regjeringen og Stortinget om de ressursene som må på plass for at domstolene skal kunne oppfylle kravene som Stortinget selv setter til kvalitet og saksbehandlingstid. Dette har vært en krevende oppgave, men vi er sikre på at forståelsen for domstolenes behov er økende både blant brukerne, politikerne og i media.

Bård Tønder
Styreleder
Domstol-
administrasjonen

Sven Marius Urke
Direktør
Domstol-
administrasjonen

Domstoladministrasjonen

Domstoladministrasjonen (DA) er et selvstendig forvaltningsorgan med eget styre. DA ble opprettet av Stortinget i 2001, og var i virksomhet fra 1. november 2002.

DA har ansvaret for den sentrale administrasjon av de alminnelige domstolene og jordskiftedomstolene.

DA skal sørge for at samfunnets overordnede krav og forventninger til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes uavhengighet og videreutvikle domstolene i rollen som samfunnets viktigste konfliktløser.

DAs samfunnsoppdrag gir følgende fire roller overfor domstolene: styring, utvikling, rettspolitikk og som tjenesteleverandør. DA er uavhengig og kan ikke instrueres av noe departement, men justisministeren er parlamentarisk ansvarlig overfor Stortinget. Gjennom budsjettbehandlingen fastsetter Stortinget årlig sentrale retningslinjer for Domstoladministrasjonens arbeidsoppgaver og ansvarsområder.

Domstoladministrasjonens styre

Styret er øverste myndighet for Domstoladministrasjonen, og skal påse at administrasjonen av domstolene skjer på en forsvarlig og hensiktsmessig måte. Styret skal behandle saker som er av viktighet for DA, herunder budsjettforslag for domstolene og DA, og fordeling av budsjettmidler innenfor rammer som er fastsatt av Stortinget. Styret skal i tillegg gi generelle retningslinjer for DAs virksomhet.

Syv av styrets medlemmer utnevnes av Kongen i statsråd, to medlemmer velges av Stortinget.

Styreprotokoller

I 2016 ble det avholdt 6 styremøter.

Styreprotokollene fra styremøtene er tilgjengelige på følgende nettside:

domstol.no/no/Domstoladministrasjonenno/Styret/

Styrets sammensetning

Styreleder
Høyesterettsdommer
Bård Tønder

Vara
Tingrettsdommer
Are Trøan Nilsen

Medlem
Jordskiftedommer
Kristin Lande

Vara
Jordskifterettsleder
Oddmund Roalkvam

Nestleder
Lagdommer
Magni Elsheim

Vara
Lagdommer
Anne-Kristine Hagli

Medlem
Tidligere Stortingets visepresident
Carl I. Hagen

Vara
Tidligere plan- og næringssjef
Ommund Heggheim

Medlem
Advokat
Kim Dobrowen

Vara
Advokat
Aase Karine Sigmond

Medlem
Tidligere odelstingspresident
Berit Brørby

Vara
Tidligere Stortingsrepresentant
Sonja Iren Sjøli

Medlem
Sorenskriver
Rolf Selfors

Vara
Lagdommer
Bjørnar Stokkan

Medlem
Seksjonssjef
Bente Fanavoll Elverum

Vara
Rådgiver
Anders Rasmussen

Medlem
Advokat
Marianne Abeler

Vara
Advokat
Ranveig Sem

Medlem
Advokat
Elisabeth Stenwig
(til 01.08.15)

Varamedlem
Advokat Randi Birgitte Bull
(til 01.08.15)

Medlem
Administrasjonssjef
Ove Einar Engen
(til 01.08.15)

DEL II OM VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Dette er domstolane

Domstolane si rolle i samfunnet

Statsmakta blir delt opp i ei lovgivande (Stortinget), ei utøvande (Regjeringa) og ei dømmende (domstolane) makt. Hovudoppgåva for domstolane er å løyse rettslege tvistar. Dette skjer gjennom handsaming av sivile tvistar som skal handsamast av retten, og dessutan handsaming av straffesaker. Alle borgarar kan bruke domstolen for å løyse ein sivilrettsleg konflikt. Berre domstolane kan dømme til straff (Grunnlova § 96). Domstolane har også ein rettsutviklande funksjon gjennom si tolking av lovene.

I tillegg utfører domstolane fleire forvaltningsliknande oppgåver, til dømes dødsfallsregistrering og andre oppgåver innanfor offentleg buhandsaming.

Dei alminnelege domstolane i Noreg er Høgsterett, lagmannsrettane og tingrettane, som alle dømmer i både sivile saker og straffesaker. I tillegg finst forlikråda, som er organiserte i kvar kommune. Forlikråda er meklingsinstitusjonar med avgrensa domsmakt. Dei handsamar berre sivile tvistar. Forlikråda blir ikkje administrerte av DA, og er difor ikkje med i denne årsmeldinga.

Jordskiftedomstolen er ein særdomstol. Jordskiftedomstolane sin kompetanse må vere særskilt nemnt i lov. Det vil seie at jordskiftedomstolane skal ha ein særleg kompetanse innan eit særleg avgrensa virkeområde. Det er 5 jordskifteoverrettar og 34 jordskifterettar.

Det er seks lagmannsrettar som dekkjer kvart sitt geografiske område, kalla lagdømme. Tingrettane sitt virkeområde kallast domssokn. I Oslo domssokn er det to domstolar som dekkjer same geografiske område, dette er Oslo byfogdembete og Oslo tingrett.

Per 31. desember 2016 var det til saman 64 domstolar i fyrste instans (tingrettar og Oslo byfogdembete).

Sjølvstende

Domstolane og dommarane er sjølvstendige i si dømmende verksemd. Stortinget gir lover, medan domstolane handsamar konkrete saker etter desse lovene. Domstolane kan overprøve ei lov dersom ho er i strid med Grunnlova. Ingen kan gi domstolane instruks om korleis de skal handsame ei sak. Ein høgare instans kan som hovudregel heller ikkje gi instruksar til ein lågare instans om handsaminga av ei konkret sak.

Openheit

Det skjer ei betydeleg maktutøving i domstolane, og i eit demokratisk samfunn er det viktig at dette vert kombinert med ei stor grad av openheit og offentlegheit. Det skjer ved at alle har:

- rett til å vite kva tid rettsmøte skal haldast
- rett til å vere til stades i rettsmøte
- rett til å gjengi offentleg det som kjem fram i rettsmøte
- rett til utskrift av rettsavgjersler
- rett til å gi att rettsavgjersler

Retten kan på nærare bestemte vilkår gjere avgrensingar i offentlegheita.

Oppgåvene til dei alminnelege domstolane

Domstolane har rett og plikt til å avgjere konkrete rettsvistar som skal handsamast av retten. Domstolane tek ikkje opp saker på eige initiativ. Ei sak som skal handsamast, må leggjast fram for domstolen av den som vil ha saka prøvd.

Domstolane har også andre typar oppgåver som offentleg skifte (dødsbu, felleseige og konkurs), tvangsfullføring, notarialforretningar og vigslar.

Les meir om arbeidsoppgåvene til dei alminnelege domstolane på www.domstol.no

Oppgåvene til jordskiftedomstolane

Jordskiftedomstolane er særdomstolar som arbeider med saker heimla i jordskiftelova.

Oppgåvene har endra seg gradvis. Frå å omfatte oppløysing av realsameiger og teigblanding for landbrukseigedommar, løyser jordskiftedomstolane no problem for alle som disponerer eigedom i Noreg. Jordskiftelova er under revisjon. Arbeidet blir gjort av ei arbeidsgruppe i Landbruks- og matdepartementet, støtta av ei breitt sammansett referansegruppe.

Meir om jordskiftedomstolane sine arbeidsoppgåver på www.jordskifte.no

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Domstoladministrasjonen (DA) har det overordna administrative ansvaret for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. DA kan ikkje instruere kommisjonen om utføringa av sjølve utgreiingsarbeidet.

Verksemda for desse institusjonane er regulert i Finnmarkslova av 17. juni 2005 nr. 85, sjå lovas kap. 5, med tilhøyrande forskrift. Finnmarkskommisjonen skal på grunnlag av gjeldande rett utgreie bruks- og eigarrettar til den grunnen Finnmarkseigedommen overtok då finnmarkslova blei sett i kraft i 2006. Utmarksdomstolen for Finnmark skal handsame tvistar om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utgreidd eit felt.

Kommisjonen har fem medlemar, av desse er éin utnemnd til leiar. Medlemene i kommisjonen er utnemnde i statsråd. Det er krav om at minst to av medlemene i kommisjonen skal vere busette i eller på annan måte ha sterk tilknytning til Finnmark fylke.

Det er etablert eit eige sekretariat for kommisjonen, og

dette har vore i drift sidan 2009. DA hjelper kommisjonen med administrativ og kompetansebyggande støtte, under dette spørsmål om arkiv, IKT, økonomi og administrasjon.

Kommisjonen er lokalisert i Tana, i dei same lokala som Indre Finnmark tingrett.

- Kommisjonsmedlemar i 2016:
- Jon Gauslaa (leiar)
- Hilde Agathe Heggelund
- Anne Marit Pedersen
- Ole Henrik Magga
- Veronica Andersen

Les meir om Finnmarkskommisjonen på www.finnmarkskommisjonen.no

Utmarksdomstolen for Finnmark er ein særdomstol som handsamar dei rettighetstvistane som måtte oppstå etter at Finnmarkskommisjonen har utgreidd rettstilhøva i eit felt. Dommarane i Utmarksdomstolen for Finnmark blei konstituert i statsråd 7. mars 2014 og tiltredde stillingane 1. september same år. Domstolens sekretariat er samlokalisert med Hålogaland lagmannsrett.

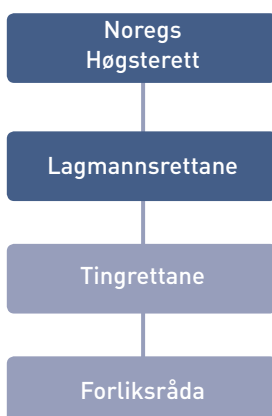
Medlemar av Utmarksdomstolen:

- lagdommar Nils Asbjørn Engstad (leiar),
- sorenskrivar Marit Nervik (nestleiar),
- advokat Benny Solheim,
- seniorforskar Jan Åge Riseth
- arkeolog Kjersti Schance
- advokat Kjersti Holum Karlstrøm (varamedlem)
- rådmann Charles Hansen (varamedlem)

Les meir om Utmarksdomstolen for Finnmark på

www.domstol.no/Utmarksdomstolen

Dei alminnelege domstolane

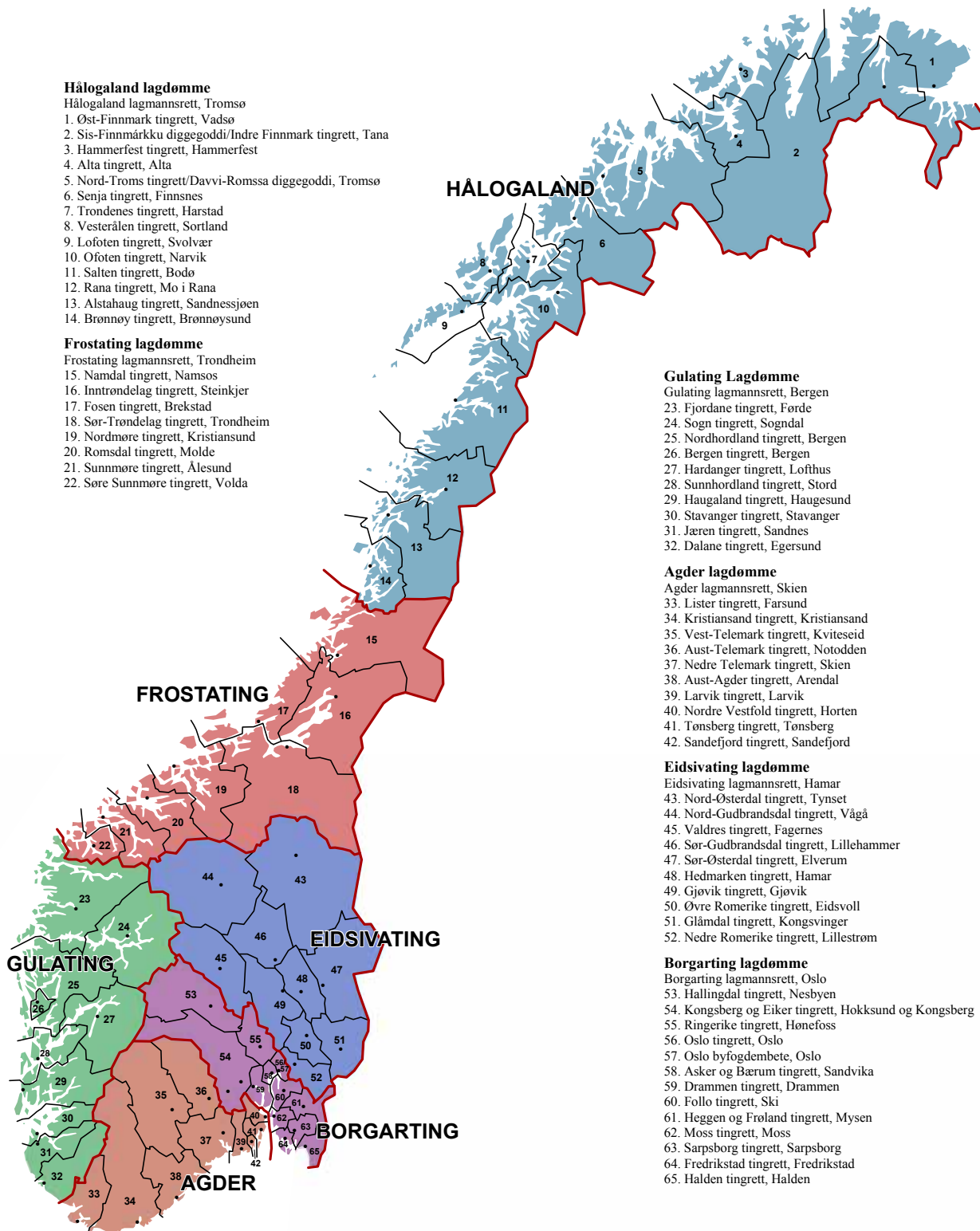

Domstolane er den tredje statsmakt

De alminnelige domstolene

31.12.2016 var det 64 domstoler i førsteinstans, 6 lagmannsretter, samt Norges Høyesterett.

Hålogaland lagdømme

- Hålogaland lagmannsrett, Tromsø
- 1. Øst-Finnmark tingrett, Vadsø
- 2. Sis-Finnmarkku diggegoddi/Indre Finnmark tingrett, Tana
- 3. Hammerfest tingrett, Hammerfest
- 4. Alta tingrett, Alta
- 5. Nord-Troms tingrett/Davvi-Romssa diggegoddi, Tromsø
- 6. Senja tingrett, Finnsnes
- 7. Trondenes tingrett, Harstad
- 8. Vesterålen tingrett, Sortland
- 9. Lofoten tingrett, Svolvær
- 10. Ofoten tingrett, Narvik
- 11. Salten tingrett, Bodø
- 12. Rana tingrett, Mo i Rana
- 13. Alstahaug tingrett, Sandnessjøen
- 14. Brønnøy tingrett, Brønnøysund

Frostating lagdømme

- Frostating lagmannsrett, Trondheim
- 15. Namdal tingrett, Namsos
- 16. Inntrøndelag tingrett, Steinkjer
- 17. Fosen tingrett, Brekstad
- 18. Sør-Trøndelag tingrett, Trondheim
- 19. Nordmøre tingrett, Kristiansund
- 20. Romsdal tingrett, Molde
- 21. Sunnmøre tingrett, Ålesund
- 22. Søre Sunnmøre tingrett, Volda

Gulating Lagdømme

- Gulating lagmannsrett, Bergen
- 23. Fjordane tingrett, Førde
- 24. Sogn tingrett, Sogndal
- 25. Nordhordland tingrett, Bergen
- 26. Bergen tingrett, Bergen
- 27. Hardanger tingrett, Lofthus
- 28. Sunnhordland tingrett, Stord
- 29. Haugaland tingrett, Haugesund
- 30. Stavanger tingrett, Stavanger
- 31. Jæren tingrett, Sandnes
- 32. Dalane tingrett, Egersund

Agder lagdømme

- Agder lagmannsrett, Skien
- 33. Lister tingrett, Farsund
- 34. Kristiansand tingrett, Kristiansand
- 35. Vest-Telemark tingrett, Kviteseid
- 36. Aust-Telemark tingrett, Notodden
- 37. Nedre Telemark tingrett, Skien
- 38. Aust-Agder tingrett, Arendal
- 39. Larvik tingrett, Larvik
- 40. Nordre Vestfold tingrett, Horten
- 41. Tønsberg tingrett, Tønsberg
- 42. Sandefjord tingrett, Sandefjord

Eidsivating lagdømme

- Eidsivating lagmannsrett, Hamar
- 43. Nord-Østerdal tingrett, Tynset
- 44. Nord-Gudbrandsdal tingrett, Vågå
- 45. Valdres tingrett, Fagernes
- 46. Sør-Gudbrandsdal tingrett, Lillehammer
- 47. Sør-Østerdal tingrett, Elverum
- 48. Hedmarken tingrett, Hamar
- 49. Gjøvik tingrett, Gjøvik
- 50. Øvre Romerike tingrett, Eidsvoll
- 51. Glåmdal tingrett, Kongsvinger
- 52. Nedre Romerike tingrett, Lillestrøm

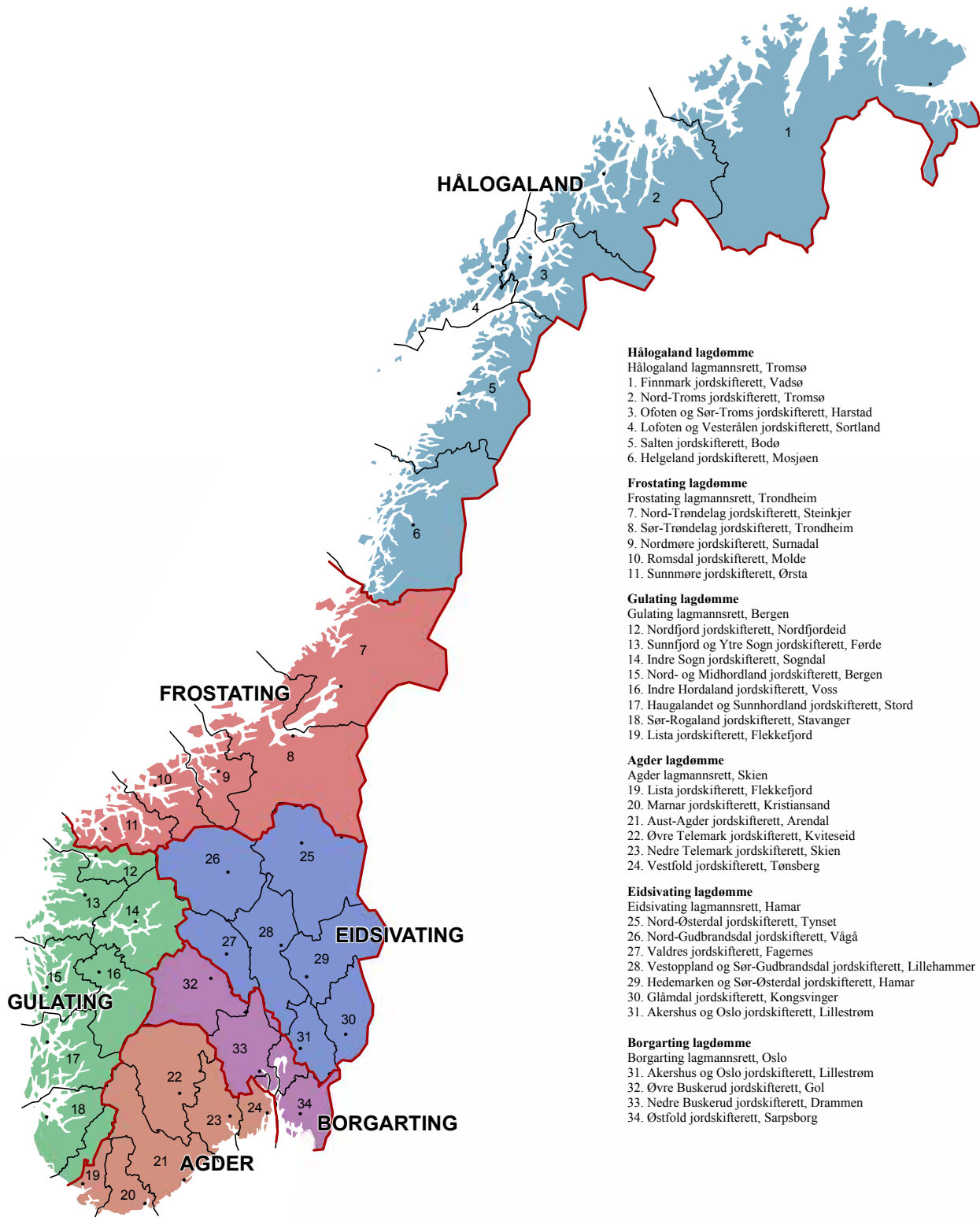
Borgarting lagdømme

- Borgarting lagmannsrett, Oslo
- 53. Hallingdal tingrett, Nesbyen
- 54. Kongsberg og Eiker tingrett, Hokksund og Kongsberg
- 55. Ringerike tingrett, Honefoss
- 56. Oslo tingrett, Oslo
- 57. Oslo byfogdembete, Oslo
- 58. Asker og Bærum tingrett, Sandvika
- 59. Drammen tingrett, Drammen
- 60. Follo tingrett, Ski
- 61. Heggen og Frøland tingrett, Mysen
- 62. Moss tingrett, Moss
- 63. Sarpsborg tingrett, Sarpsborg
- 64. Fredrikstad tingrett, Fredrikstad
- 65. Halden tingrett, Halden

Jordskiftedomstolene

31.12.2016 var det 34 jordskifteretter og 5 jordskifteoverretter.

Hålogaland lagdømme

- Hålogaland lagmannsrett, Tromsø
1. Finnmark jordskifterett, Vadsø
  2. Nord-Troms jordskifterett, Tromsø
  3. Ofoten og Sør-Troms jordskifterett, Harstad
  4. Lofoten og Vesterålen jordskifterett, Sortland
  5. Salten jordskifterett, Bodø
  6. Helgeland jordskifterett, Mosjøen

Frostating lagdømme

- Frostating lagmannsrett, Trondheim
7. Nord-Trøndelag jordskifterett, Steinkjer
  8. Sør-Trøndelag jordskifterett, Trondheim
  9. Nordmøre jordskifterett, Sunnadal
  10. Romsdal jordskifterett, Molde
  11. Sunnmøre jordskifterett, Ørsta

Gulating lagdømme

- Gulating lagmannsrett, Bergen
12. Nordfjord jordskifterett, Nordfjordeid
  13. Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett, Førde
  14. Indre Sogn jordskifterett, Sogndal
  15. Nord- og Midhordland jordskifterett, Bergen
  16. Indre Hordaland jordskifterett, Voss
  17. Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett, Stord
  18. Sør-Rogaland jordskifterett, Stavanger
  19. Lista jordskifterett, Flekkefjord

Agder lagdømme

- Agder lagmannsrett, Skien
19. Lista jordskifterett, Flekkefjord
  20. Mamar jordskifterett, Kristiansand
  21. Aust-Agder jordskifterett, Arendal
  22. Øvre Telemark jordskifterett, Kviteseid
  23. Nedre Telemark jordskifterett, Skien
  24. Vestfold jordskifterett, Tønsberg

Eidsivating lagdømme

- Eidsivating lagmannsrett, Hamar
25. Nord-Østerdal jordskifterett, Tynset
  26. Nord-Gudbrandsdal jordskifterett, Vågå
  27. Valdres jordskifterett, Fagernes
  28. Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett, Lillehammer
  29. Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett, Hamar
  30. Glåmdal jordskifterett, Kongsvinger
  31. Akershus og Oslo jordskifterett, Lillestrøm

Borgarting lagdømme

- Borgarting lagmannsrett, Oslo
31. Akershus og Oslo jordskifterett, Lillestrøm
  32. Øvre Buskerud jordskifterett, Gol
  33. Nedre Buskerud jordskifterett, Drammen
  34. Østfold jordskifterett, Sarpsborg

Målestokk 1 : 6mill

Kartdata - Statens kartverk
Kartet er produsert av
DA (ptm) mars 2017

Domstolane si verksemd

SAKSAVVIKLING OG MÅLOPPNÅELSE DE ALMINNELIGE DOMSTOLENE

Det er utarbeidet oversikter over antall innkomne saker, behandlede saker, saker i beholdning og gjennomsnittlig saksbehandlingstid. Detaljert saksavviklingsstatistikk med informasjon om hver enkelt domstol finnes i årsstatistikken på www.aarsmelding.domstol.no.

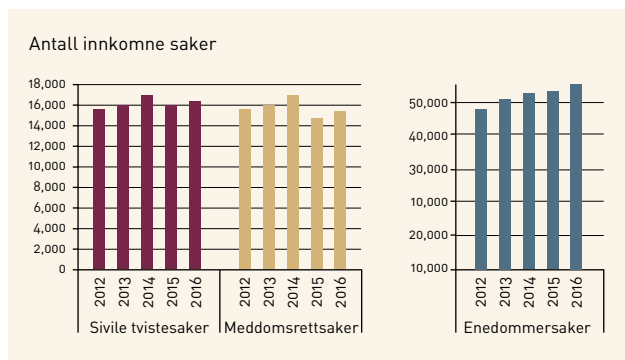
Domstolene i førsteinstans

Saksavvikling

Hovedtall 2016

ANTALL SAKER (prosent angir endring fra 2015):				Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2016 (2015)
Sakstype	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Sivile tvistesaker	16 348 (1 %)	16 625 (1 %)	7 639 (-3 %)	14 (18)
Straffesaker:				
Enedommersaker	54 263 (2 %)	54 110 (2 %)	1 796 (6 %)	1 (2)
Meddomsrettssaker	15 435 (4 %)	14 939 (2 %)	4 229 (11 %)	25 (30)

Innkome saker 2011–2016

I 2016 var det en økning i antall innkomne tvistesaker på en prosent. De største kategoriene blant tvister som kom inn til domstolene i 2016 var:

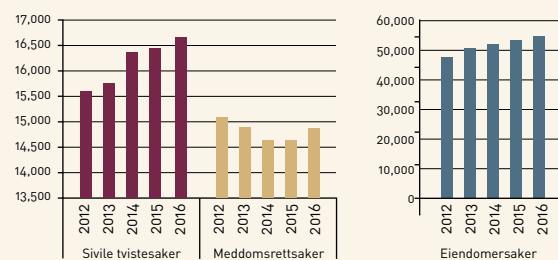
- alminnelige tvistesaker (41 prosent)
- saker etter barneloven (16 prosent)
- overprøving ved tvangsvedtak (10 prosent)
- arbeidsrettssaker (9 prosent)

Etter et 2014 med et lavt antall innkomne meddomsrettssaker, blant annet grunnet spesielt lav saksinnngang til Oslo tingrett, økte antallet innkomne meddomsrettssa-

ker i 2015 (3 %). Veksten i antall innkomne saker fortsatte også i 2016, med 4 %. Andelen meddomsrettssaker med strafferamme over 6 år var i 2016 på seks prosent, om lag samme andel som de siste årene.

Dommeravhør av barn ble overført fra domstolene til politiet mot slutten av 2015. Til tross for dette økte likevel saksinngangen av enedommersaker med to prosent fra 2015 til 2016. Dette skyldes i hovedsak en økning i antall oppnevnelser. Fengslinger utgjorde i 2016 knapt en fjerdedel av alle enedommersaker.

Antall behandlede saker

Behandlede saker 2012–2016

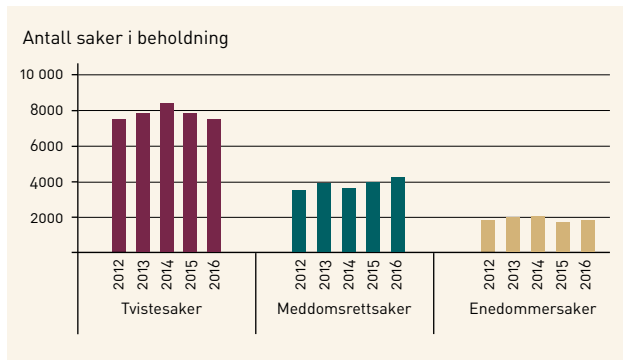
Domstolene har behandlet flere sivile tvistesaker, meddomsrettssaker og enedommersaker i 2016 enn året før.

Siden 2006 har rettsmekling vært et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. I tingrettene ble det i 2016 avholdt rettsmeklingsmøter i 2 037 saker (1 885 i 2015), og 1 301 saker er registrert som forliket etter rettsmekling (1 221 i 2015). Omtrent 9 prosent av tvistesakene som kom inn i 2016 var saker etter småkravprosessen. I 2016 behandlet tingrettene seks gruppesøksmål, mot fire saker i 2015.

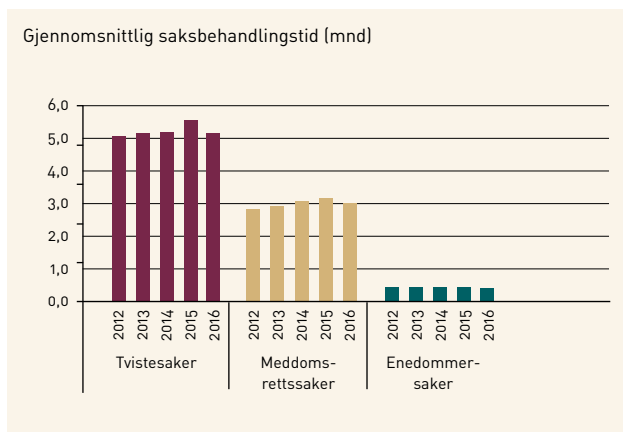
I 2016 ble 45 prosent av alle dommer i straffesaker avsagt som tilståelsespåkømmelser, mot 46 % i 2015.

Beholdning

Domstolene behandlet flere sivile tvistesaker i 2016 enn antallet innkomne saker, og beholdningen av saker ble noe redusert. Saksinngangen av meddomsrettssaker og enedommersaker var høyere enn antallet behandlede saker i 2016, og beholdningen av saker er ved utgangen året økende sammenlignet med forrige årsskifte. I meddomsrettssaker medførte den økende saksinngangen en økning i beholdning på 11 prosent.

Måloppnåelse – saksbehandlingstid

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for avgjorte tvistesaker ble redusert fra 5,6 mnd i 2015 til 5,2 mnd i 2016. I 2016 var 14 domstoler utenfor målsettingen om saksbehandlingstid for tvistesaker på seks måneder. Dette er en reduksjon sammenlignet med 2015, da 18 førsteinstansdomstoler var utenfor målsettingen for denne sakstypen.

For meddomsrettssaker var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 3,0 måneder i 2016, en reduksjon på 0,2 måneder fra 2015. 25 av tingrettene var i 2016 utenfor målsettingen om saksbehandlingstid på tre måneder. Det er en nedgang fra 2015, da 30 var utenfor målsettingen.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for enedommersaker har vært stabil, og godt innenfor målsettingen på én måned de siste årene. I 2016 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for denne sakstypen 0,4 måneder. Én tingrett var utenfor målsettingen om en saksbehandlingstid på én måned.

Samlet viser årsstatistikken for 2016 at 27 tingretter var utenfor målsettingene for saksbehandlingstid i en eller flere av sakstypene.

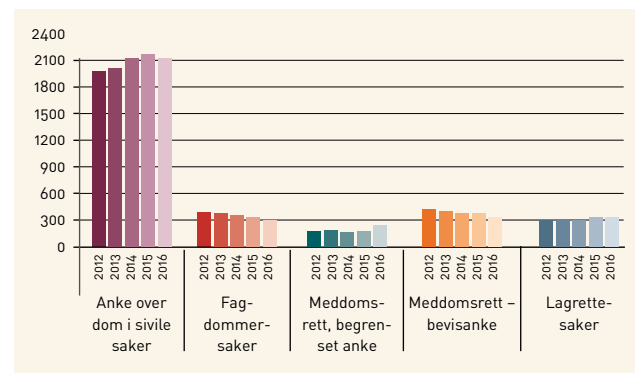
Domstolene i andreinstans

Saksavvikling

Sakstype	Antall saker (endring i % fra 2015 i parentes)			Antall domstoler utenfor mål for saksbehandlingstid i 2016 (2015)
	Innkomet	Behandlet	Beholdning	
Anke over dom i sivile saker	2128 (-1 %)	2058 (-7 %)	1019 (-7 %)	1 (1)
Fagdommersaker	303 (-11 %)	330 (-7 %)	115 (-3 %)	6 (6)
Meddomsrett – begrenset anke	218 (17 %)	215 (21 %)	69 (15 %)	6 (6)
Meddomsrett – bevisanke	370 (-10 %)	402 (-)	206 (-1 %)	6 (6)
Lagrettesaker	334 (-)	286 (2 %)	191 (17 %)	6 (6)

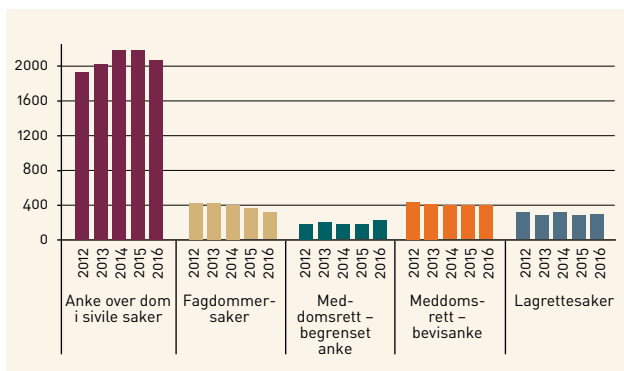
Innkommne saker

Lagmannsrettene har hatt en vekst i antallet sivile ankesaker i den siste femårsperioden. Etter to år med svært høy saksinngang i 2014 og 2015, kom det i 2016 inn noen færre anker over dom i sivile saker enn året før.

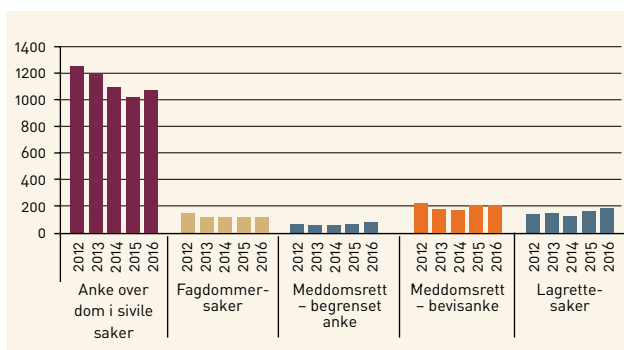
Lagmannsrettene mottok noen flere straffesaker til prøving i 2016 sammenlignet med 2015. Det ble prøvd 3305 anker i 2016 mot 3173 i 2015. Andelen straffesaker som henvises til behandling¹ var, for alle lagmannsrettene samlet, 38,6 prosent i 2016. Andelen henviste saker varierer noe mellom lagmannsrettene, mellom 34,9 prosent i Hålogaland og 43,0 prosent i Frostating.

¹ Inkludert saker med strafferamme seks år eller mer.

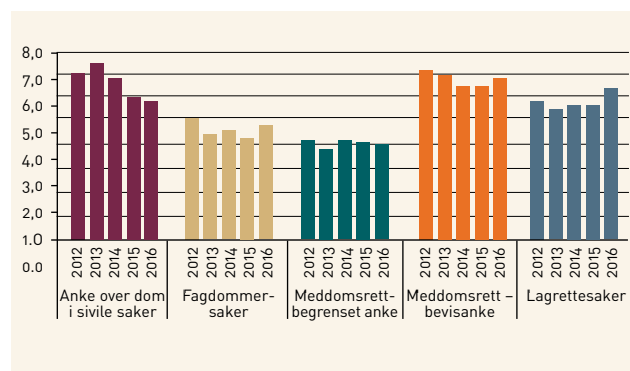
Behandlede saker

Antallet behandlede anker over dom i sivile saker er redusert i 2016 sammenlignet med 2015, etter en betydelig økning i antall avviklede saker i de foregående år.

På straffesakssiden er det behandlet færre fagdommer-saker i 2016 enn i 2015. Antallet behandlede begrensede anker i meddomsrett og lagrettesaker øker, mens antallet behandlede bevisanker i meddomsrett var uendret i 2016 sammenlignet med året før.

Beholdning

I 2016 behandlet lagmannsrettene færre anker over dom i sivile saker enn antallet innkomne saker, og beholdningen av saker økte. På straffesakssiden medfører en høy saksinnngang av lagrettesaker de siste to årene til at antall saker i beholdning har økt markant. For de andre sakstypene knyttet til anke over dom i straffesak er det kun mindre endringer i beholdningene gjennom 2016.

Måloppnåelse – saksbehandlingstid

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for anker over dom i sivile saker gikk ned fra 6,1 måneder i 2015 til 5,8 måneder i 2016. Målsettingen er gjennomsnittlig saksbehandlingstid innen 6 måneder. Kun Borgarting hadde en saksbehandlingstid som er lengre enn målsettingen, mens de øvrige lagmannsrettene oppfyller målsettingen.

For begrensede anker i meddomsrett ble saksbehandlingstiden for avgjorte saker noe redusert i 2016 sammenlignet med 2015, mens den for fagdommersaker, bevisanke i meddomsrett og lagrettesaker gikk noe opp. Ingen av lagmannsrettene hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid innenfor målet på tre måneder for anker over dom i straffesaker i 2016.

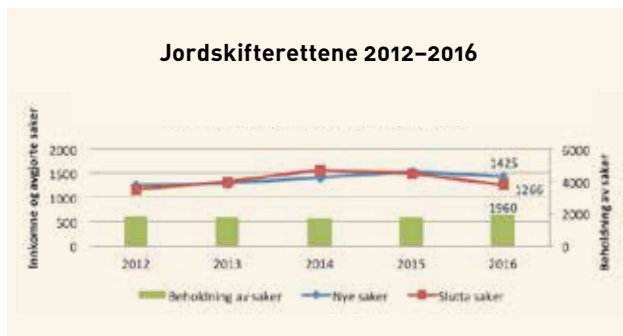
Jordskiftedomstolene

Sakstilgangen til jordskifterettene gikk noe ned i 2016. Det kom inn 1425 nye saker mot 1537 i 2015. De nye sakene fordelte seg med 65% rettsfastsettende saker, 31 % rettsendrende, 4 % skjønn, samt 4 saker om gjenåpning. Jordskifterettene behandlet 1266 saker i 2016 (mot 1494 i 2015), en nedgang på 15%. Sett i lys av at man i 2016 har tatt i bruk et nytt saksbehandlingssystem var det ikke uventet at det i en overgangsperiode påvirker produksjonen.

Det ligger fortsatt om lag 400 saker som skal behandles i det gamle saksbehandlingssystemet (ADMIN). Tilbakemeldingene fra jordskifterettene tyder på at langt de fleste sakene kan avvikles i løpet av 2017, men at det for noen enkeltsaker må påregnes arbeid også i 2018 og 2019 (eksempelvis samferdselsaker og vernesaker).

Jordskifterettene har redusert beholdningene over en lang sammenhengende periode. I 2011 og 2012 snudde denne utviklingen, og beholdningene gikk markant opp. Etter to år med reduksjon i beholdningen av saker i 2013 og 2014 medførte den økte saksinngangen i 2015 at beholdningen av saker økte fra 1692 saker i 2014 til 1768 saker ved utgangen av 2015. Beholdningene av saker økte også i 2016, til 1960 saker.

I en delrapport fra prosjektet Jordskifterettens ressursbehov (2009) ble følgende forslag til vurdering av balansen i jordskifterettens saksmengde lansert: «Jordskifterettene vil altså være à jour og i god balanse når tilgangen på nye saker per år = antallet avslutta saker per år = antallet foreliggende saker per 1. januar.» Sett i lys av en slik definisjon er dagens beholdning av saker i jordskifterettene noe for høy.

Domstolenes samfunnsoppdrag

Et sentralt element i domstolenes idé- og verdigrunnlag er effektivitet, hvor domstolene både «skal ha en forsvarlig og effektiv saksavvikling» og «til enhver tid ha rutiner og arbeidsformer som sikrer en god og effektiv ressursutnyttelse». Fra Stortinget ble dette konkretisert i St.prp. 1 (1990-1991) gjennom et sett med mål for saksbehandlingstider knyttet til ulike sakstyper.

På de foregående sidene er det redegjort for hovedtall knyttet til saksavviklingen i 2016 for domstolene i førsteinstans, domstolene i andreinstans og for jordskiftedomstolene. Det har de senere år vært en samlet saksvekst til norske domstoler. Domstolene utnytter sine tilgjengelige ressurser på en god måte, og har, til tross for kun mindre bemanningsstyrkinger de siste årene, klart å møte veksten i antall innkomne saker med en økning i antall avgjorte saker.

Sett i forhold til Stortingets mål har saksavviklingstiden vært for lang, spesielt i lagmannsrettene, men er også en utfordring for mange tingretter. I 2016 var mer enn 40% av tingrettene og samtlige lagmannsretter utenfor minst ett av sine mål for saksbehandlingstid.

Som en følge av avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen (ABE) har flere domstoler allerede fått redusert sin kapasitet, og ved videreførte kutt i de kommende statsbudsjetter vil kapasiteten til avvikling av saker i domstolene reduseres ytterligere. Domstolene arbeider godt og effektivt under de gjeldende rammebetingelsene, men vi må likevel anta at et økende antall domstoler i årene fremover ikke når målene for saksavviklingstid uten en betydelig styrking av kapasiteten. Dette vil fortsatt representere en utfordring når domstolene skal løse den delen av sitt samfunnsoppdrag som er knyttet til en effektiv saksavvikling.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere (TU) er et frittstående og uavhengig disiplinærorgan. Ordningen omfatter alle fagdommere i tingrettene, lagmannsrettene, Høyesterett og jordskiftedommerne. Også midlertidige dommere, dommerfullmektiger og jordskiftedommerfullmektiger omfattes av ordningen.

TU består av fem medlemmer med personlige varamedlemmer: To dommere ved de alminnelige domstolene, en jordskiftedommer (som tiltrer når det blir behandlet en sak fra jordskiftedomstolene), to representanter for allmennheten og en advokat. Medlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd. Sekretariatet for TU er lokalisert i DA.

Tilsynsutvalget kan etter klage eller på eget initiativ vedtak disiplinærtiltak dersom en dommer går ut over de pliktene stillingen medfører, eller opptrer i strid med god dommerskikk. Det er to former for disiplinærtiltak; advarsel og kritikk.

Klagesaker i 2016

I 2016 mottok Tilsynsutvalget 118 klagesaker. Av disse var 11 klager rettet mot dommere i jordskiftedomstolene.

Det ble truffet i alt 84 vedtak i 2016, hvorav 51 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem etter delegering. 33 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

28 klager ble realitetsbehandlet i 2016. 9 klager gjaldt forhold i tjenesten: 26 klager gjaldt dommeratferd, 4 klager gjaldt sen saksbehandling og 3 klager gjaldt administrative forhold. En og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i to tilfeller, i form av kritikk. 12 saker har blitt avsluttet på andre måter.

Tilsynsutvalget gjennomførte 6 ordinære møter og ett ekstraordinært møte i 2016.

TILSYNSUTVALGET 2002–2016

I løpet av 2002-2016 har Tilsynsutvalget mottatt 1578 klagesaker. Det er totalt truffet 1521 vedtak, hvorav 762 er avvisningsvedtak. 663 saker er realitetsbehandlet av et

samlet utvalg. De resterende sakene er avsluttet på annen måte, vanligvis ved at klagen er trukket eller bortfalt av andre grunner. Tilsynsutvalget har truffet vedtak om disiplinærtiltak i totalt 72 saker, og i seks av disse sakene er det gitt advarsel.

Antallet klager har variert en del fra år til år med 66 klager i 2003 (som det laveste) og 176 klager i 2011 (som det høyeste). Det er først og fremst partene i saken som klager (vanligvis over 90 prosent).

Et utviklingstrekk i denne perioden er at antall klager har stabilisert seg på høyere nivå enn tidligere. En grunn til dette kan være at klageordningen har blitt bedre kjent hos parter, advokater og andre. Et annet utviklingstrekk er at utvalget i stadig flere saker avgir uttalelser om god dommerskikk, uten at det treffes vedtak om disiplinærtiltak. Dette er i samsvar med forarbeidenes forutsetning om at Tilsynsutvalget skal utvikle retningslinjer for hva som anses som «god dommerskikk». Det er også mottatt færre andel klager som gjelder dommeratferd i forbindelse med rettssaker.

Tilsynsutvalget består av følgende personer (personlig varamedlem i parentes):

- Sorenskriver Unni Sandbukt, Nord-Troms tingrett, leder (Tingrettsdommer Ragnhild Olsnes, Stavanger tingrett)
- Lagdommer Randi Grøndalen, Frøstating lagmannsrett (Lagdommer Bjørn Eirik Hansen, Eidsivating lagmannsrett)
- Jordskifterettsleder Trond Berge, Sør-Rogaland jordskifterett (Jordskifterettsleder Liv Oddveig Nergaard, Nord-Troms jordskifterett)
- Professor Svein J. Magnussen, Psykologisk inst. Universitetet i Oslo (Regiondirektør Gerd Ingunn Opdal, Etne)
- Direktør Turid Ellingsen, Tyrstrand (Rådmann Bitten Sveri, Nittedal kommune)
- Advokat Ketil Myhre, Gjøvik (Advokat Bjørn Hübert Senum, Kristiansand)

Innstillingsrådet for dommere

Innstillingsrådet for dommere (Innstillingsrådet) ble etablert 1. november 2002 i forbindelse med den store domstolsreformen, som overførte det administrative ansvar for domstolene fra Justisdepartementet til Domstoladministrasjonen (DA).

Innstillingsrådet er et eksternt, uavhengig organ. Den nærmere regulering fremgår av domstollovens §§ 55 a-c. Rådets hovedoppgave er å gi innstilling vedrørende dommerutnevnelser. Utnevningskompetansen ligger hos Kongen i statsråd, etter at saken er undergitt en meget begrenset prøving i Justisdepartementet.

Innstillingsrådet gir innstillinger for faste dommer- og domstollederstillinger i alle tre rettsinstanser i de alminnelige domstoler (med unntak for høyesterettsjustitiarius) og for jordskiftedomstolene, samt for Utmarksdomstolen for Finnmark. Innstillingsrådet gir videre innstilling ved konstitusjoner over ett år. Konstitusjoner inntil ett år besluttet av Innstillingsrådet og DA, jf. domstollovens §§ 55 e-f. Konstitusjoner av høyesterettsdommere behandles ikke av Innstillingsrådet, men av Justisdepartementet.

Innstillingsrådets medlemmer 2016

- Sorenskriver Yngve Svendsen (leder)
- Personlig varamedlem tingrettsdommer Maren-Elisabet Nilsen-Nygaard
- Avdelingsleder/tingrettsdommer Ellen Meinich Martens (til 30.06.16)
- Sorenskriver Arnfinn Agnalt (fra 01.07.16)
- Personlig varamedlem sorenskriver Ivar K. Iversen
- Kontorsjef Berit Sollie
- Personlig varamedlem ass. fakultetsdirektør Anne Bergit Jørgensen
- Fylkesmann Gunnar Kjønneøy
- Personlig varamedlem personalrådgiver Cathrine Tørum
- Lagdommer Tonje Fisknes (nestleder)
- Personlig varamedlem lagdommer Jarle Golten Smørdal (til 30.10.16)
- Personlig varamedlem lagdommer Marit Forsnes (fra 01.11.16)
- Advokat Bjørn Harald Borg (til 30.10.16)
- Advokat Magnhild Pape Meringen (fra 01.11.16)
- Personlig varamedlem advokat Randi Birgitte Bull
- Pensjonist Bjørn Goksøyr (til 30.10.16)
- Viserektor Terje E. Bjelle (fra 01.11.16)
- Personlig varamedlem IT-sjef Øystein Lorentzen
- Jordskifterettsleder Ivar Øygard (til 30.06.16)
- Jordskifterettsleder Ragnhild Sæhlie Jetlund (fra 01.07.16)
- Personlig varamedlem jordskifterettsleder Ragnhild Sæhlie Jetlund (til 30.06.16)
- Personlig varamedlem jordskifterettsleder Magnar Often (fra 01.07.16)
- Arealplanlegger Irene Runningen (til 30.10.16)
- Sjefingeniør Øystein Jakob Bjerva (fra 01.11.16)
- Personlig varamedlem førsteamanuensis Øystein Jakob Bjerva (til 30.10.16)
- Personlig varamedlem professor Per Kåre Sky (fra 01.11.16)

INNSTILLINGSRÅDET, DIV STATISTIKK FOR DE ALMINNELIGE DOMSTOLER FOR ÅRENE 2011–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Utnevnte, alminnelige domstoler:						
Antall utnevnte, totalt	47	44	34	54	43	36
Antall utnevnte domstolledere	3	13	4	5	1	3
Antall, utnevnte totalt i 1. instans, ekskl domstolleder	27	27	25	31	33	18
Antall, utnevnte totalt i 2. instans, ekskl domstolleder	15	4	5	16	8	12
Antall, utnevnte totalt i Høyesterett	2	0	0	2	1	3
Gjennomsnittsalder ved utnevning	45	46	45	46	44	45
Kvinneandel blant alle utnevnte	49 %	52 %	38 %	43 %	33 %	64 %
Kvinneandel blant utnevnte domstolledere	67 %	38 %	50 %	20 %	0 %	33 %
Yrke ved utnevning:						
Fra dommerembete (fast eller konstituert)	43 %	55 %	59 %	41 %	33 %	47 %
Privat advokat	40 %	25 %	26 %	41 %	56 %	36 %
Påtalemyndighet	9 %	9 %	0 %	13 %	0 %	3 %
Øvrige offentlige stillinger	6 %	7 %	12 %	6 %	12 %	14 %
Annen bakgrunn (privat sektor, ikke advokat)	2 %	5 %	3 %	0 %	0 %	0 %
Søkermasse (inklusive konstitusjoner):						
Antall søknader totalt	762	478	389	758	557	324
Gj.sn. antall søkere pr. stilling, totalt	11,2	8,1	9,3	11,8	10,5	6,9
Maks. antall søkere på en stilling, utenom domstollederstilling	66	52	55	57	59	51
Min. antall søkere på en stilling, utenom domstollederstilling	2	3	1	4	3	1
Kvinneandel blant alle søkere, totalt	38 %	47 %	48 %	46 %	41 %	48 %
Antall søknader totalt vedr. domstolleder	23	56	25	19	6	9
Gj.sn. antall søkere pr. domstollederstilling	7,7	4,0	4,2	3,2	6,0	3,0
Maks. antall søkere pr. domstollederstilling	13	10	9	6	6	4
Min. antall søkere vedr. domstollederstilling	4	2	1	3	6	1
Kvinneandel blant søkere vedr. domstolleder	35 %	45 %	48 %	42 %	17 %	33 %
Antall gjennomførte intervjuer totalt	265	195	170	257	220	157
Andel søkere intervjuet, gj.snitt	35 %	41 %	44 %	34 %	39 %	48 %

INNSTILLINGSRÅDET, DIV STATISTIKK FOR JORDSKIFTEDOMSTOLENE FOR ÅRENE 2011–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Utnevnte, jordskiftedomstolene:						
Antall, utnevnte totalt i jordskiftedomstolen	6	16	11	4	2	1
Antall utnevnte domstolledere	5	6	4	1	0	1
Antall, utnevnte totalt i jordskiftedomstolen, ekskl domstolleder	1	10	7	3	2	0
Gjennomsnittsalder ved utnevneelse	53	47	44	56	38	41
Kvinneandel blant alle utnevnte	0 %	19 %	18 %	0 %	50 %	100 %
Kvinneandel blant alle utnevnte domstolledere	0 %	50 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Yrke ved utnevneelse:						
Fra jordskiftedommerembete (fast eller konstituert)	83 %	50 %	45 %	25 %	50 %	100 %
Jordskiftedommerfullmektig (tidl. overingeniør med løyve)	0 %	0 %	27 %	0 %	0 %	0 %
Øvrige offentlige stillinger	17 %	44 %	18 %	75 %	50 %	0 %
Annen bakgrunn (privat sektor)	0 %	6 %	9 %	0 %	0 %	0 %
Søkermasse (inklusive konstitusjoner):						
Antall søknader totalt	27	62	35	14	3	7
Gj.sn. antall søkere pr. stilling, totalt	1,7	3,6	2,5	2,8	1,5	3,5
Maks. antall søkere på en stilling, utenom domstollederstilling	5	8	6	4	3	5
Min. antall søkere på en stilling, utenom domstollederstilling	0	1	0	0	0	5
Kvinneandel blant alle søkere, totalt	7 %	23 %	14 %	0 %	33 %	14 %
Antall søknader totalt vedr. jordskifterettsleder	17	18	11	1	0	2
Gj.sn. antall søkere pr. domstollederstilling	1,3	2	2,8	1,0	0,0	2,0
Maks. antall søkere pr. domstollederstilling	4	4	3	1	0	2
Min. antall søkere vedr. domstollederstilling	0	0	1	1	0	2
Kvinneandel blant søkere vedr. domstolleder	6 %	39 %	0 %	0 %	0 %	50 %
Antall gjennomførte intervjuer totalt	25	51	28	9	3	5
Andel søkere intervjuet, gj.snitt	93 %	82 %	80 %	64 %	100 %	71 %

Sidegjeremålsregisteret for dommarar

Eit offentleg register over dommarane sine sidegjeremål blei oppretta 1. mars 2003. Tilliten til domstolane er avhengig av at det ikkje kan stillast spørsmål ved sjølvstendet og integriteten til dommarane.

Registeret inneheld opplysingar om dommarane sine sidegjeremål, investeringar over NOK 200.000 eller 10 prosent eigardel i selskap. I tillegg kjem siste stilling før vedkomande vart utnemnt til dommar.

Bestemmingane omfattar både faste og mellombelse dommarar i dei alminnelege domstolane og jordskiftedomstolane, medrekna dommarfullmektigar og avdelingsingeniørar med allment løyve.

Sidegjeremål er etter domstollova medlemskap, verv eller andre engasjement i eller for organisasjonar, føretak, foreiningar eller organ for stat, fylkeskommune eller kommune.

Utgangspunktet for bestemminga er at alle sidegjeremål skal registrerast, med unntak av medlemskap i politiske parti, trussamfunn, interesseorganisasjonar og ideelle foreiningar. Verv i ideelle foreiningar med mindre enn 100

medlemar, og dessutan enkeltståande foredrag og liknande, er også unnateke frå registrering. Sidegjeremål skal registrerast snarast råd og seinest innan ein månad etter at ein tok det på seg.

DA har godkjenningssmyndigheit, men har delegert godkjenning med unntak av næringsverksemd og gransking til den enkelte domstolleiar. For dommarar i Høgsterett er godkjenningssmyndigheita etter lova lagt til Høgsterettsjustitiarius.

For dommarar ved dei alminnelege domstolane ligg registeret på www.domstol.no, medan det for jordskiftedommarar ligg på www.jordskifte.no.

Registeret inneheld følgjande opplysingar:

- Dommaren sin tittel, namn og domstolstilknytning
- kva gjeremålet inneber
- kven som eventuelt er oppdragsgjevar
- tidspunktet for og varigheita av sidegjeremålet, og
- om dommaren mottek godtgjerse

Svært stor tiltro til domstolene

35 prosent sier nå at de har svært stor tiltro til domstolene. Det er en økning med 26 prosent på femten år. Domstolene har nå betydelig høyere tiltro enn politiet. Tiltroundersøkelsen for 2016 viser at det er en stabil høy tillit til domstolene, men at enda noen flere gir uttrykk for svært stor tiltro. Fortsatt er den en prosent som gir uttrykk for at de ikke har noen tiltro til domstolene og ti prosent sier at de har liten tiltro.

Til sammen er det 86 prosent som sier at de har svært, eller ganske, stor tiltro til domstolene. Det er samme tall som for 2015.

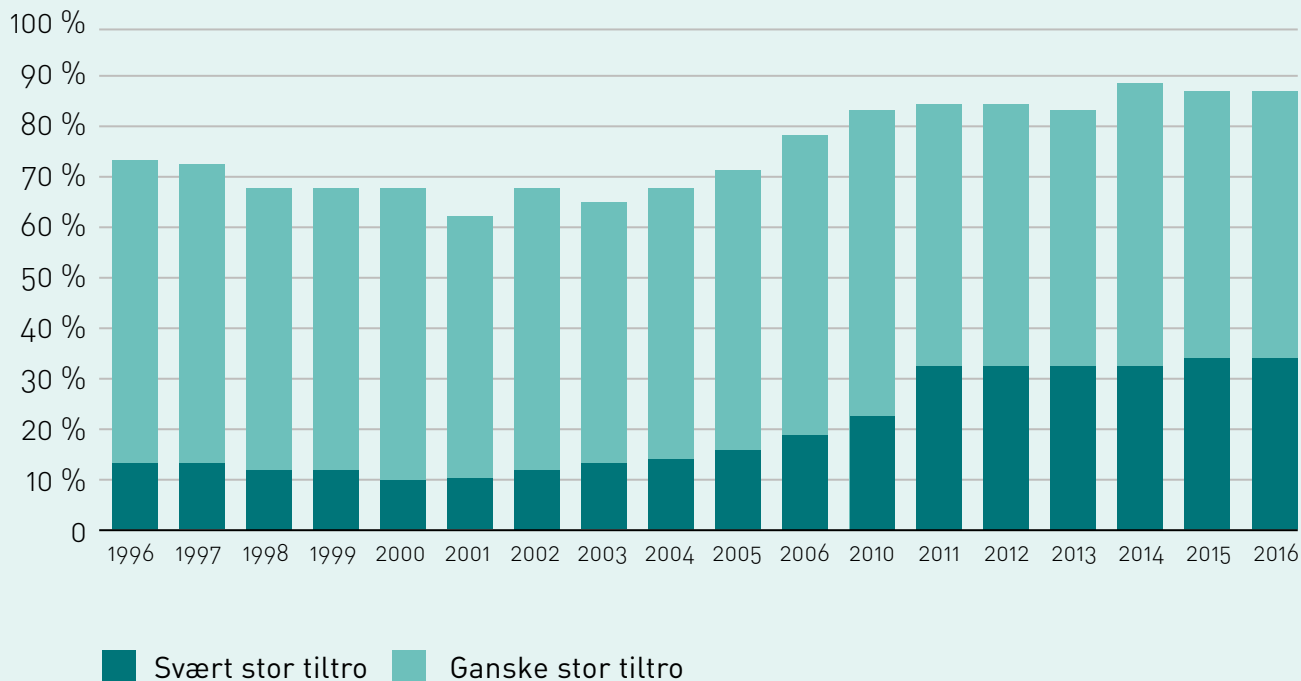
Undersøkelsen er gjennomført med 1007 spurte. Når man bryter ned den demografisk blir feilmarginene større, men det er likevel noen funn som er verdt å notere.

I følge undersøkelsen er det 38 prosent menn, mot 33 for kvinner, som har denne svært store tiltroen til domstolene. Aldersmessig har færre av de som er over 60 år, 27 prosent, en svært stor tiltro til domstolene. Andre aldersgrupper har 39 prosent.

Jo høyere utdanning og jo høyere inntekt dess større er også tiltroen til domstolene. Dette er også bekreftet av tidligere års undersøkelser.

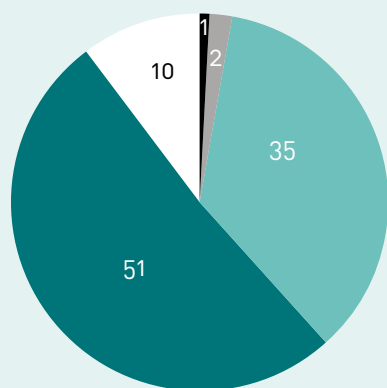
Det er også noen regionale forskjeller. Hele 98 prosent av de som bor i Oslo har svært, eller ganske, stor tiltro til domstolene. I Nord-Norge er tilsvarende tall 81 prosent.

Tiltro i prosent til domstolene 1996–2016

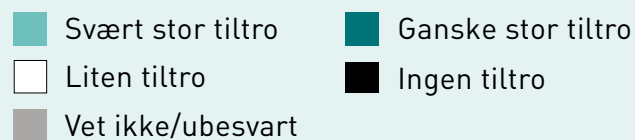

Undersøkelsen er utført av Ipsos MMI på oppdrag av Domstoladministrasjonen. 1002 personer er intervjuet i begynnelsen av november 2012. I årene 2007–2009 ble undersøkelsen ikke gjennomført i samme form.

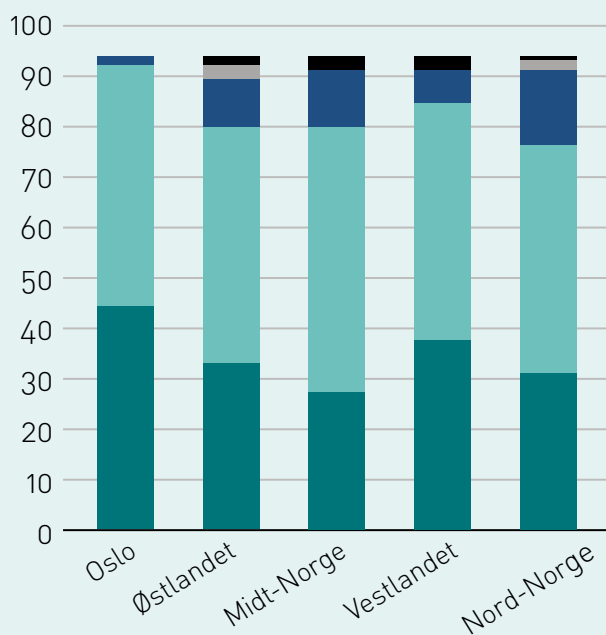

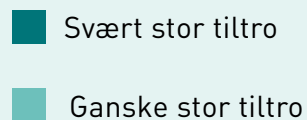
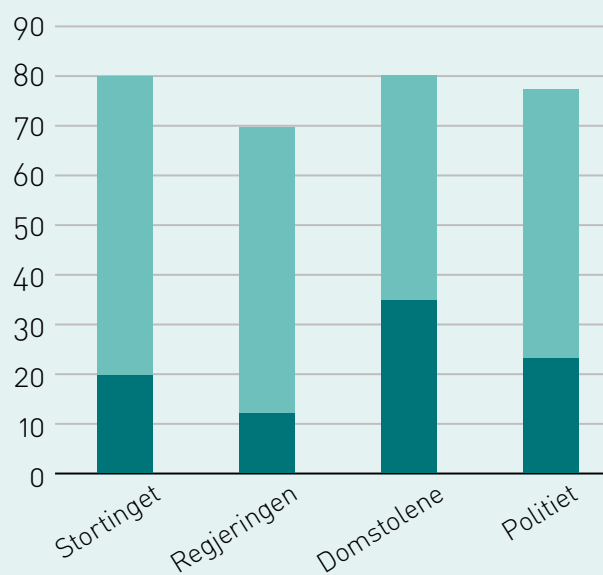
Tiltro i prosent til domstolene 2016

Tiltro i prosent til domstolene 2016 per region

Tiltro i prosent til utvalgte institusjoner 2016

A woman with blonde hair, wearing a dark blazer, is seated at a desk in an office. She is looking towards the right side of the frame. On the desk in front of her is a large professional microphone on a stand, a laptop, and various office supplies. The entire image is overlaid with a semi-transparent red color. The text 'DEL III' is positioned at the top right, and 'SENTRALE AKTIVITETER I ÅRET' is centered below it.

DEL III
**SENTRALE AKTIVITETER
I ÅRET**

Organisasjonsutvikling, lederdiallog, lederutvikling, mentorordning

Det pågår kontinuerlig utviklingsarbeid for å sikre en effektiv ressursutnyttning og høy kvalitet på det arbeidet som utføres i domstolene. Noen av kjerneområdene for utviklingsarbeidet er organisasjonsutvikling, lederdialog, lederutvikling og lederstøtte.

DA har hatt tett dialog med domstollederne og mange møtepunkter i 2016. Lederforaene som er gjennomført har hatt særskilt fokus på budsjett, saksavvikling og kvalitetsarbeid. I tillegg har det vært flere møtepunkter mellom DA og domstollederne i lagmannsrettene og lederne i de største 1. instans domstolene, der fokus har vært framtidig digitalisering av rettsprosessen.

For å møte utfordringer knyttet til økt teknologisk anvendelse og digitalisering, spørsmål om domstolsstruktur og en strammere budsjettsituasjon, er det i 2016 fokusert på hvordan domstolenes endringskapasitet skal kunne økes.

Nyutnevnte domstolledere har gjennomført samling to og tre av til sammen fire samlinger i programmet grunnleggende lederutvikling i 2016. Dette er den tolvte gruppen som gjennomfører programmet siden oppstarten i 2004.

DA støtter utvikling av ledelse i domstolene, og flere domstoler har gjennomført ledergruppeutvikling. DA ønsker å stimulere domstolene til fortsatt utviklingsarbeid innenfor ledelse.

DA bistår domstollederne med veiledning og rådgivning i prosesser som gjennomføres i egen domstol. Domstollederne kan gjøre bruk av eksterne veiledere etter behov, samt gjeldende rammeavtale for lederutvikling.

Nyutnevnte domstolledere får tilbud om en mentor som bistår dem i det første året de er ledere. Mentorene er erfarne domstolledere som ønsker å bidra med sin kompetanse og erfaring overfor nyutnevnte kolleger. Til sammen er det siden oppstarten av ordningen etablert vel 40 mentorpar i domstolene.

Antall ansatte i domstolene og Domstoladministrasjonen (DA)

Stillingstype	Totalt antall	Totalt årsverk	Kvinner		Menn	
			Antall	Årsverk	Antall	Årsverk
Høyesterett - dommer	20	20,0	7	7,0	13	13,0
Høyesterett - utreder	21	21,0	14	14,0	7	7,0
Høyesterett - adm.personale	23	23,0	15	15,0	8	8,0
Lagmannsrett - dommer	171	168,6	64	63,3	107	105,3
Lagmannsrett - adm.personale	118	112,5	104	98,9	14	13,6
Tingrett - dommer	380	378,1	166	165,0	214	213,1
Tingrett - dommerfullmektig	119	119,0	73	73,0	46	46,0
Tingrett - adm.personale	722	686,9	627	594,3	95	92,6
Jordskifterett - dommer	83	82,8	12	12,0	71	70,8
Jordskifterett - ingeniør	85	84,1	17	16,5	68	67,6
Jordskifterett - jordskiftedommerfullmektig	8	8,0	3	3,0	5	5,0
Jordskifterett - adm.personale	56	51,9	55	51,2	1	0,7
Utmarksdomstolen for Finnmark	1	1,0	0	0,0	1	1,0
Finmarkskommisjonen	6	5,6	3	3,0	3	2,6
Domstoladministrasjonen	88	88,5	40	39,5	48	49,0
Sum	1901	1851,0	1200	1155,7	701	695,3

Kvalitet

Kompetanse- og kvalitetsutvikling

«Føring og prioriteringer for kompetanseløpene», vedtatt av DAs styre i 2014, er grunnlaget for kompetanse- og kvalitetsarbeidet. For å kunne målrettede kompetansetiltak, er planlagt læringsutbytte avgjørende for de valg og prioriteringer som gjøres. Tiltakene skal oppleves som utbytterike, utviklende og relevante i forhold til de arbeidsoppgaver medarbeideren skal utføre i domstolen – tiltakene skal ha effekt. Hensiktsmessige og varierte læringsmetoder skal bidra til å oppnå dette. Etter gjennomførte tiltak, danner evaluering og tilbakemeldinger fra deltakere en del av grunnlaget for videre arbeid og utvikling.

BRUKERMEDVIRKNING

Samarbeidsrådene for domstolene og DA

Samarbeidsrådene skal i henhold til Hovedavtalen i Staten sikres brukermedvirkning gjennom informasjon, drøftinger og forhandlinger. I 2016 har disse organene blitt holdt orientert om både utviklingsarbeid og ordinær aktivitet innenfor kompetanse- og kvalitetsområdet.

To kompetansekomitéer

Strategisk og operativt arbeid med kompetanseutvikling ivaretas gjennom Kompetansekomitéen for dømmende funksjoner og Kompetansekomitéen for administrative og tekniske funksjoner. Medlemmene i de respektive komitéene velges ut etter en søknads- og utvelgelsesprosess hvor også representantene i arbeidslivet, dommerfullmektiggruppen og Dommerforeningen er involvert. Begge komitéene jobber i tråd med hvert sitt mandat, utformet i samarbeid mellom DA, samarbeidsrådene og Dommerforeningen og vedtatt av DAs direktør. Flere av medlemmene i komitéene er delvis frikjøpt for å bidra i kompetansearbeidet.

KOMPETANSEKOMITÉEN FOR DØMMENDE FUNKSJONER

«Føring og prioriteringer for kompetanseløpene» og det til enhver tid vedtatte budsjett er rammefaktorer for komitéen. Komitéen skal jobbe aktivt for å

- sikre høy kvalitet på domstolenes avgjørelser og øvrig dommerarbeid gjennom høy faglig kvalitet hos dommerne og dommerfullmektigene;
- sikre at dommere og dommerfullmektiger har nødvendig kompetanse knyttet til dommerrollen;
- sikre at det tilbys adekvate og målrettede kompetansetiltak i forhold til kartlagte behov, samfunnsutviklingen og etterspørselen fra dommerne og dommerfullmektigene;
- stimulere til faglig utvikling blant dommerne og dommerfullmektiger

Komitéen hadde i 2016 følgende medlemmer:

- Vegard Sunde – sorenskriver Glåmdal tingrett (leder av komitéen)
- Ragnhild Noer – dommer Høyesterett
- Ragnhild Vada – dommer Inntrøndelag tingrett
- Cecilie B. Østensen – lagmann Borgarting lagmannsrett
- Arnulf Prestbakmo – jordskifterettsleder Ofoten og Sør-Troms jordskifterett
- Fredrik Lilleaas Ellingsen – dommerfullmektig Oslo tingrett

DA har det overordnede ansvar for kompetansearbeidet i domstolene, og komitéen utvikler og gjennomfører kompetansetiltak i samarbeid med DAs enhet for kompetanseutvikling. I 2015 hadde komitéen fem møter. I tillegg har det vært møtevirksomhet for enkeltmedlemmer knyttet til utvikling av konkrete kompetanseaktiviteter.

KOMPETANSEKOMITÉEN FOR ADMINISTRATIVE OG TEKNISKE FUNKSJONER

Også for denne komitéen er rammefaktorene for arbeidet «Føring og prioriteringer for kompetanseløpene» og det til enhver tid vedtatte budsjett. Komitéen skal jobbe aktivt for å

- sikre at administrative og tekniske medarbeidere i norske domstoler og Domstoladministrasjonen har nødvendig og riktig kompetanse
- sikre at det tilbys adekvate og målrettede kompetansetiltak i forhold til kartlagte behov, samfunnsutviklingen og den til enhver tid gjeldende ressursituasjon

Komitéen har følgende medlemmer:

- Terje Mowatt – sorenskriver Fjordane tingrett (leder av komitéen)
- Bente Elverum – administrasjonssjef Sør-Trøndelag tingrett
- Hilde Jorunn Hanssen – rådgiver Hålogaland lagmannsrett
- Ragnhild Sæhlie Jetlund – jordskifterettsleder Akershus og Oslo jordskifterett
- Merethe Ekerhaugen – førstekonsulent Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett
- Arnulf Sørum – overingeniør Nord-Troms jordskifterett
- Ingrid Olsen – seniorrådgiver i DA (OPE)
- Marianne Schaanning – seniorrådgiver i DA (IKT)
- Gunnar Kvitsand – seniorrådgiver i DA (ØKE)

I 2016 hadde komitéen fire møter. I tillegg har det vært møtevirksomhet for enkeltmedlemmer knyttet til utvikling av konkrete aktiviteter. I et kost/nytte-perspektiv, utvikler komitéen tiltak på tvers av medarbeidergrupper og domstoler (saksbehandlere/ingeniører og alminnelige domstoler/jordskiftedomstoler) der det er hensiktsmes-

sig. Alt arbeid er et samarbeid mellom komitéen og DAs enhet for kompetanseutvikling.

Utvalg for faglitteratur og elektroniske rettskilder

Faglitteraturutvalget ble opprettet i 2011, og 2016 var således det sjettede funksjonsåret. Utvalget hadde ved utgangen av 2016 følgende medlemmer:

- Fredrik Charlo Borchsenius, lagdommer i Borgarting lagmannsrett, leder
- Peter Sellæg, tingrettsdommer i Salten tingrett
- Jon Østensvig, tingrettsdommer i Oslo tingrett
- Erik Nord, jordskiftedommer i Nedre Telemark jordskifterett

Espen Eiken, seniorrådgiver i DA, er utvalgets sekretær. Frøydis Brænd, bibliotekar i Borgarting, og John Vige Pedersen, bibliotekar i Oslo tingrett, deltar også i arbeidet. I løpet av 2016 erstattet Jon Østensvig Hilde Foyn Brun, og Espen Eiken erstattet Terje Karterud. Borchsenius ble oppnevnt som leder ved oppstarten i 2011, og er senere gjenoppnevnt.

Utvalget hadde to møter i løpet av 2016, hvorav ett av møtene var med representanter for forlagene og ett av møtene var med Kari Berget, avdelingsdirektør i DAs enhet for kompetanseutvikling. Utover disse tre møtene har det vært omfattende kontakt mellom medlemmene pr e-post.

Stipendutvalget

Det er en føring i kompetansearbeidet at det skal legges til rette for lokale og regionale aktiviteter. Slike aktiviteter er viktige supplement til de sentrale tiltakene i regi av DA. Domstoler kan således søke om økonomisk støtte til gjennomføring av tiltak lokalt/regionalt. Tiltakene forutsettes å ha et faglig fokus, og planlagt læringsutbytte må inngå i søknaden.

Stipendutvalget som avgjør søknadene, i samarbeid med DA, består av:

- Leder av Kompetansekomitéen for dømmende funksjoner, sorenskriver Vegard Sunde
- Leder av Kompetansekomitéen for administrative og tekniske funksjoner, sorenskriver Terje Mowatt
- Medlem i Kompetansekomitéen for administrative og tekniske funksjoner, seksjonssjef Bente Elverum
- For lagmannsrettene, lagdommer Carl August Heilmann.

Også i 2016 har domstolenes eget arbeid med kompetanseutvikling vært stor. Flere domstoler har utarbeidet egne kompetanseplaner/opplæringsplaner, og mange tiltak er gjennomført. Det er gitt økonomisk støtte til både individuelle tiltak, til aktiviteter i regi av Juriste-

nes utdanningscenter (JUS) og til lokale og regionale kompetansetiltak som konferanser, seminarer, kurs og studieturer.

Studiepermisjonsutvalget

Ny studiepermisjonsordning for dommere i alminnelige domstoler og dommere i jordskiftedomstoler har nå virket i 2 år. Ordningen innebærer at dommere får en måneds studiepermisjon hvert fjerde år. Det er begrensede ressurser til å understøtte ordningen. For dommere i de alminnelige domstoler, er det imidlertid anledning til å søke om støtte til merutgifter knyttet til studiepermisjonen. I 2016 vurderte sorenskriver Vegard Sunde, tingrettsdommer Ragnhild Vada og lagmann Cecile Østensen Berglund, alle fra Kompetansekomitéen for dømmende funksjoner, søknadene i samarbeid med DA.

I overkant av 80 dommere tok ut studiepermisjon i 2016. I tillegg ble 4 dommere gitt ytterligere en måned ekstra studiepermisjon, da det var rom for det. Det er så langt få dommere fra jordskiftedomstolene som tar ut permisjon.

Det er lagt til rette for å dele tips og idéer knyttet til studiepermisjon i fanen Idébank under sidene om Studiepermisjon i Kompetanseportalen. Mange dommere brukte Idébanken i 2016.

KvalitetsRammeverket for UTvikling (KRUT)

Styret i DA vedtok i 2016 at KRUT skal tas i bruk i domstolene og DA. I disponeringsskrivet for 2017 forventes det at domstolene arbeider med utvikling innenfor ett til to fokusområder. DA har påstartet planleggingen av et konsept hvor målsettingen er å utvikle et ressursteam som skal hjelpe domstolene i utviklings-/forbedringsarbeid. Dette organiseres som et AMA med tittelen «Virksomhetsutvikling med støtte i KRUT».

Eksterne samarbeidsaktører

Også i 2016 har mange aktører utenfor domstolene vært involvert i kompetanse- og kvalitetsarbeidet. Det har vært blant annet blitt utviklet og gjennomført kompetansetiltak rettet mot dommere, advokater og sakkyndige knyttet til ny praksisforeldretvister. DA samarbeider med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). DA har også kontakt med universitets- og høgskolemiljøene. Samarbeidet med filmselskapet Sheriff film i Oslo er opprettholdt.

SATSNINGSSOMRÅDER OG TILTAK I 2016

«Føringer og prioriteringer for kompetanseløpene» er DAs rettesnor i kompetansearbeidet. I kompetanseløpene for ulike medarbeidergrupper, legges det vekt på å gi nye medarbeidere er solid introduksjonsfase, både i lokal og nasjonal regi. I den forbindelse er det utviklet

maler og verktøy til bruk for domstolleder lokalt. Disse finnes på Kompetanseportalen på intranett. Nyutnevnte dommere og dommerfullmektiger deltar i tillegg på introduksjonsprogram. Disse gjennomføres i regi av DA og Kompetansekomiteén for dømmende funksjoner. I videreutviklingsfasen har det vært et uttalt mål å nå flere dommere. Det tilbys derfor ikke lenger en rekke ulike seminarer med ulike tema, men et årlig dommerseminar med en forventning om deltakelse. I 2016 var deltagelsen på 89 %. For saksbehandlere og ingeniører tilbys det fortsatt flere enkeltstående seminarer.

SATSNINGSOMRÅDER OG TILTAK I 2016

«Føringer og prioriteringer for kompetanseløpene» er DAs rettesnor i kompetansearbeidet. I kompetanseløpene for ulike medarbeidergrupper, legges det vekt på å gi nye medarbeidere er solid introduksjonsfase, både i lokal og nasjonal regi. I den forbindelse er det utviklet maler og verktøy til bruk for domstolleder lokalt. Disse finnes på Kompetanseportalen på intranett. Nyutnevnte dommere og dommerfullmektiger deltar i tillegg på introduksjonsprogram. Disse gjennomføres i regi av DA og Kompetansekomiteén for dømmende funksjoner. I videreutviklingsfasen har det vært et uttalt mål å nå flere dommere. Det tilbys derfor ikke lenger en rekke ulike seminarer med ulike tema, men et årlig dommerseminar med en forventning om deltakelse. I 2016 var deltagelsen på 89 %. For saksbehandlere og ingeniører tilbys det fortsatt flere enkeltstående seminarer.

SATSNINGSOMRÅDER I 2016 VAR:

- Introduksjonsprogram for nye dommere
- Introduksjonsprogram for nye dommerfullmektiger
- Introduksjonsprogram for nye ledere med personalansvar
- Lederutvikling
- Dommerseminarene
- Kollegaveiledning
- Trening av gruppeledere
- Pedagogikk for kompetansemedarbeidere
- Fagseminarer for saksbehandlere
- Konsepter utviklet sentralt til bruk lokalt/regionalt

Generelt for alle kompetanseaktivitetene er det nå et større fokus på rollen og håndverket for den enkelte medarbeiderkategori, og mindre på det juridiskfaglige. Det er fokus på å være aktiv deltaker i egen læringsprosess fremfor å være passiv lytter og taus mottaker av formidling av kunnskap. Dommere som ønsker rene fagseminarer, får dette gjennom deltakelse på JUS-kurs. DA er videre opptatt av å styrke formidlingsevnen til bidragsyttere sentralt, samt den pedagogiske kompetansen hos medarbeidere i domstolen som har et lokalt ansvar for utvikling av kompetansetiltak. Disse holdningene til kompetanseheving har i 2016 hatt betydning for alle kompetanseaktivitetens innhold, form og omfang.

Dommerseminaret 2016

For de alminnelige domstoler ble seminaret gjennomført over 2 dager på 5 ulike steder. På dag 1 tok man først del i en filosofers perspektiv på dommerens makt over møtet med mennesker i retten. Dagen ble avsluttet med en paneldebatt over aktørens syn på administrators rolle i sivile saker og straffesaker. På dag 2 kunne dommerne velge mellom sesjonene Bevisbehandling og domskonferanser i straffesaker, Behandling av vanskelige situasjoner i og utenfor retten og Barnet i rettsprosessen. 89 % av alle dommere deltok, og tilbakemeldingene var svært gode.

For jordskiftedomstolene sin del, ble Dommerseminaret gjennomført for første gang. Seminaret gikk over 2 dager på 3 ulike steder. 92 % deltok, og også her var tilbakemeldingene svært gode. Hovedtema de 2 dagene var Lovisa, Praktisk skjønn og Mer likhet i praktisk anvendelse av ny jordskiftelov.

Fagseminarer for saksbehandlere og ingeniører

Saksbehandlere fikk i 2016 tilbud om flere fagseminarer. Tema har vært straff, tvang, gjeld, konkurs, arv og skifte, offentlighet i praksis, etikk i hverdagen og barneloven og barnevernloven. I tillegg har det vært satset på å dyktiggjøre lokale Lovisa superbrukere og IKT-driftskoordinatorer, både i faget og i rollen. For ingeniørens del ble det satset på økte kunnskaper, ferdigheter og holdninger i rettsmekling. Seminaret gikk over 2 dager hvor mesteparten av tiden ble brukt til rollespill i små grupper, styrt av gruppeledere.

Kollegaveiledning

Ressursteamet med veilederkompetanse som domstolene kan benytte for å gjennomføre kollegaveiledning, har i 2016 veiledet 95 tingrettsdommere i 6 ulike domstoler. Hensikten med kollegaveiledningen er å bevisstgjøre dommere på egen opptreden i rettsalen, og å legge enda bedre til rette for en atferd som skaper tillit, trygghet, respekt og god kommunikasjon i saken. Like viktig som å se hva man kan forbedre seg på, er det å se hva man gjør bra. Kollegaveiledningen bruker videoanalyse, observasjon og refleksjon som metode. Ressursteamet med veilederkompetanse består av 12 dommere, hvorav 3 er dommere i jordskiftedomstolen.

Gruppeledere

Gruppelederkonseptet går ut på å trene og dyktiggjøre et utvalg dommere til å kunne lede gode refleksjoner og ferdighetstrening i mindre grupper av dommerkolleger. Totalt 16 gruppeledere var i virksomhet i 2016. Ingen nye ble utdannet.

Utvikling av konsepter/tiltak sentralt til bruk lokalt/regionalt

Det er et satsningsområde for DA å utvikle konsepter og

tiltak sentralt til bruk lokalt/regionalt. Det legger grunnlag for erfaringsdeling og læring på arbeidsplassen, samt nærhet til lokale/regionale utfordringer og praksis. I tillegg er det gunstig ut fra et kost/nytte -perspektiv. I 2016 har det vært jobbet med konseptet «Mennesker med store forståelsesvansker – ivaretagelse av rettsikkerheten». Det ble blant annet gjennomført en pilot i Bergen tingrett. I tillegg ble Sør-Trøndelag tingrett brukt som utprøvningsdomstol på en fagdag i regi av DA og Kompetence & konfliktinstituttet i Danmark. Temaene her var Konfliktadferd og konfliktstrategi, Profesjonell relasjon og relasjonelle virkemidler, samt Forbedringskultur på tvers. DA vil i 2017 evaluere de to nevnte tiltakene med tanke på å tilby de nasjonalt.

I 2016 ble det også utviklet og tilgjengeliggjort en del digitale læringsressurser. Disse er e-læring i HMS, e-læring i sikkerhet og beredskap og digital grunnopplæring for DK-er. Læringsressursene ligger i Kompetanseportalen på Intranett.

Domstolene som benytter seg av slike nasjonale konseptene, gir DA positiv tilbakemelding både på selve konseptene og på selve tilbudet om slike konsept. Omvendt kan også lokale initiativ bidra til nasjonale satsninger.

Lovdata-opplæring lokalt i domstolen

Domstolene har også i 2016 hatt mulighet til å bestille egen instruktør til opplæring i Lovdata. Etter en kort innledning har hver deltaker fått utdelt oppgaver de har løst selv under veiledning fra instruktøren. Flere tingretter hadde Lovdata som tema på sine lokale/regionale kompetansetiltak i 2016.

Internasjonalt samarbeid

Kontakt over landegrensene og muligheter for erfaringsutvekslinger med andre lands domstolmedarbeidere ansees som nyttig i arbeidet med å videreutvikle domstolene. Norge er representert i Samarbeidsorganet for etterutdanning av dommere i Norden (SEND). I 2016 ble det gjennomført 2 SEND-seminarer, hvorav ett på Hurtigruta fra Trondheim til Tromsø. Norge bidro med forelesere ved begge anledninger, og et titalls norske dommere var deltakere begge ganger. Temaene var hhv digitalisering av domstolene og dommerens og domstolenes uavhengighet. Når det kommer til European Judicial Training Network (EJTN), har Norge her observatørstatus. EJTN-nettverket er en viktig arena for å knytte kontakter samt å drøfte erfaringer rundt kompetansearbeid i domstolene. Norge er representert ved avdelingsdirektør Kari Berget i en internasjonal arbeidsgruppe som fokuserer på å videreutvikle arbeidet med kompetanseutvikling i Europa.

Erfaringsbanken

Erfaringsbanken ble opprettet i 2010 og er stedet hvor

domstolene kan hente ideer og tips fra hverandre. Det kan gjelde rutiner for saksbehandling, forkynning, notarialsaker m.m. Det ligger også mange oversettelser inne i banken. Sidene er en wiki-løsning og utvikles derfor i takt med bidrag fra domstolene. Domstolene står selv for innholdet og må sørge for at det er de siste oppdaterte rutinene som til enhver tid ligger inne i Erfaringsbanken. I 2016 har domstolene i alt lagt ut 45 nye bidrag (rutiner, rapporter, brevmalere, oversettelser mv.). Domstolenes årsrapportering viser at Erfaringsbanken ses på som et nyttig tilbud.

DA oppfordrer medarbeidere i domstolene til å bruke intranettet aktivt. I Kompetanseportalen får man en totaloversikt over innholdet i de ulike kompetanseløpene og alle tiltak som tilbys. Påmelding på tiltak skjer via Påmelding i Kompetanseportalen.

Digitale Domstoler

Kompetanse og organisasjon er et eget område i satsningsforslaget til og handlingsplanen for «Digitale domstoler». Det er utarbeidet en overordnet kompetanseplan som en del av prosjektet som iverksettes i 2017. Kompetanseplanen bygger på «Føringer og prioriteringer i kompetanseløpene», hvilket innebærer en videreføring og videreutvikling av kompetanseløpene slik at disse understøtter satsningen på modernisering/digitalisering. Lederopplæringen og – utviklingen styrkes. Nye konsept utvikles for å sikre ledere og nøkkelmedarbeidere kompetanse innen organisasjonsutvikling, endringsledelse og forbedring av arbeidsprosesser. Prosjektet «Digitale domstoler» og kompetansekomitéene samhandler i utviklingsarbeidet.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

DRIFTEN AV DOMSTOLENES IKT-SYSTEMER

Det har ikke vært vesentlige avvik i driften av IKT-systemene, men stabiliteten har i perioder ikke vært god nok. Det er i løpet av 2016 gjennomført en anskaffelse og tegnet ny avtale med ekstern tjenesteleverandør for IKT-driftstjenester, og denne avtalen vil gi en modernisert IKT-plattform og en teknisk infrastruktur som er et viktig premis for videre satsning på blant annet Digitale domstoler.

Brukersenteret behandlet 24 500 henvendelser om bistand, hvilket er en økning på over 8 prosent fra året før. Antallet henvendelser øker som følge av mer komplekse problemstillinger fra brukerne, og veksten i antall henvendelser kommer primært i form av e-post. I 2016 har vi både innført nye rutiner og verktøy som skal styrke oppfølging av henvendelser til brukersenteret. Dette omfatter både en forbedring i oppfølgingen sammen med driftsleverandør ved driftsforstyrrelser, men også at brukerne alltid skal få en forutsigbar oppfølging av alle henvendelser de melder til brukersenteret.

Brukersenteret behandler søknader om utstyr blant annet til digitale rettsmøter og til arbeid med digitale dokumenter i saksavviklingen. Andre oppgaver er kompetansetiltak for støttepersonell i domstolene, forbedring av teknisk infrastruktur (digital grunnmur) og modernisering av kommunikasjonsplattformen for telefoni og fjernmøter.

I 2016 har vi sett at det gjøres stadig flere og mer avanserte forsøk på digital kriminalitet, konkret i form av at domstolene mottar stadig mer målrettede svindel-forsøk på e-post. Dette er en situasjon som vi, ut fra utviklingen i samfunnet for øvrig, antar vil vedvare og som krever en økt bevissthet om problemet. Brukersenteret har vært involvert både i håndteringen av de konkrete tilfellene og i informasjonsarbeid internt.

Utviklingsoppgaver som er gjennomført

Nye saksbehandlingsløsninger har vært den dominerende utviklingsoppgaven. Prosjektet er gjennomført innenfor tildelte rammer. De viktigste resultatene er: Fra 1. januar 2016 var saksbehandlingssystemet LOVISA klart til å tas i bruk av jordskiftedomstolene på linje med tingrettene og lagmannsrettene. Systemet er videreutviklet med ny funksjonalitet og forbedringer for alle rettsinstanser, hvor funksjonalitet for jordskifte har hatt prioritet siden man har vært inne i sitt første driftsår. I arbeidet med å tilpasse LOVISA til den nye jordskifteloven ligger det også utvikling av funksjonalitet for å støtte den nye ankeflyten for jordskiftesaker i lagmannsretten. Av andre vesentlige forbedringer i LOVISA kan nevnes ytelsesforbedringer mot Aktørportalen, samt funksjonalitet for å knytte sammen hoveddokument og bilag. Det sistnevnte er en viktig forutsetning for løsning for elektronisk forkynning som er planlagt levert i 2017.

I de første tre månedene av året ble det også gjennomført et etableringsprosjekt med Computas for å sikre en god overgang til ny avtale som ble inngått på slutten av 2015.

I 2016 har det kommet på plass en rekke forbedringer i Aktørportalen, hovedsakelig for å forbedre de funn som ble gjort i evalueringsrapporten fra pilot-driften i 2015. Det har blitt startet opp et arbeid med utrulling av Aktørportalen, hvor målet for er at de 12 største tingrettene og lagmannsrettene skal ta i bruk Aktørportalen i sin samhandling med advokater på sivile saker. I 2016 har portalen blitt rullet ut til Asker og Bærum tingrett, Drammen tingrett, Nedre Romerike tingrett, Oslo byfogdembete og Eidsivating lagmannsrett. Utrulling vil fortsette i første halvår av 2017.

Portal for meddommerutvalg, eller meddommerportalen, ble ferdig utviklet og satt i drift i 2016. Portalen er en løs-

ning som opprinnelig ble utviklet i 2012, som en kanal for kommuner og fylkeskommuner til å sende inn sine lister over meddommere. I 2016 har det blitt gjennomført en rekke forbedringer av løsningen, samt en del videreutvikling. Løsningen gjør det mulig for flere ansatte i enheten å jobbe med innrapporteringen, og data kvalitetssikres og vaskes blant annet mot folkeregisteret. Løsningen framstår nå som mer allsidig og brukervennlig.

Det er også etablert rammeavtaler for å ha tilgang til kompetanse og kapasitet på ulike områder som prosjektledelse, rådgiving, arkitektur og test.

Utviklingsoppgaver som er påbegynt

Nye saksbehandlingsløsninger for alle instanser er den dominerende utviklingsoppgaven for perioden 2014 - 2017. Arbeidet er basert på en teknisk og funksjonell modernisering av LOVISA. Formålet er å realisere løsninger som støtter rettsprosessen godt og bidrar til effektiv saksbehandling og samhandling. De store tekniske oppgraderingene i 2016/2017 vil gjøre løsningen mer robust, samt legge til rette for hyppigere utrulling av feilrettinger og mindre endringer. Arbeidet med nytt saksbehandlingssystem for Høyesterett har vært hovedfokus i andre halvår av 2016, og i 2017. Parallelt pågår arbeidet med å videreutvikle LOVISA for tingrettene, lagmannsrettene og jordskifterettene. Det er satt i gang et viktig utviklingsarbeid i LOVISA for å støtte elektronisk forkynning for alle instanser. Dette blir viktig funksjonalitet i arbeidet med å digitalisere domstolene.

Arbeidet med å forbedre domstolenes Aktørportal vil fortsette i 2017. Det arbeides nå med ytterligere forbedringer knyttet til ytelse, og man er i slutfasen på et arbeid for å lansere et nytt og forbedret brukergrensesnitt for advokatene i løsningen.

Prosjektering av løsning for opptak med lyd og bilde under rettsforhandlinger er påbegynt. Som ledd i dette gjennomføres en begrenset utprøving ved tinghuset i Tromsø. Arbeidet som tar utgangspunkt i rapporten om Opptak i retten fra 2015, skal pågå til medio 2017. Formålet med utprøvingen er å få grunnlag til å ta stilling til hvordan opptak av rettsforhandlinger kan innføres, hvordan opptak kan brukes i rettens og i partenes arbeid under og etter rettsforhandlingene, og ved ankebehandling, samt å få reviderte vurderinger av kostnader, effekter og gevinster.

Digitale Domstoler

Satsingsforslaget for 2017 om digital fornying i domstolene har i løpet av året vært gjenstand for videre utvikling og detaljering. Et viktig ledd i dette var møtet med Digitaliseringsrådet og deres anbefalinger. Samtidig ble det gjennomført et større seminar og flere møter med deltakelse fra politisk ledelse, departement, Stortingets justiskomite, engasjerte dommere og andre interes-

senter. Formålet med møtene var å forankre behovet og ambisjonene for å effektivisere arbeidet i rettsprosessen gjennom nye arbeidsmåter, og å vise hvordan ambisjonene kan bli virkelighet ved digitalisering. Det er med stor tilfredshet vi konstaterer at satsingsforslaget fikk gjennomslag og bevilgninger i statsbudsjettet for 2017.

Som forberedelse til satsingen på digitalisering er det i løpet av året gjort særlige tiltak for å forberede den tekniske plattformen og saksbehandlingssystemet for digitale arbeidsmåter og dokumenter. Det er også inngått avtaler med eksterne tjenesteleverandører som sikrer tilgang til kapasitet og kompetanse i årene fremover.

Gjennomføringsprosjektet for Digitale domstoler ble etablert på slutten av året.

Fagråd IKT

Fagråd IKT har virket som rådgivende organ siden 2006, og består av representanter for organisasjonene og DA. Rådet skal bidra til at informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) utnyttes på en god måte i det daglige arbeidet i domstolene, og til å utvikle virksomheten. Rådet skal, med bakgrunn i domstolenes virksomhet og behov, gi DA råd om prioriteringer og satsinger på IKT-området. DA skal rådføre seg i spørsmål av strategisk eller prinsipiell karakter, og i saker som har vesentlig betydning for domstolenes virksomhet. I 2016 ble det avholdt tre ordinære møter. I tillegg besøkte fagrådet Domstolsstyrelsen i Danmark i september. Tema var erfaringsutveksling om digitalisering i domstolene.

Fagrådets medlemmer er:

- Elin Holmedal, Ass. direktør, Norges Høyesterett
- Bjørnar Eirik Stokkan, Lagdommer, Hålogaland lagmannsrett
- Kirsti Høegh Bjørneset, Sorenskriver, Sunnmøre tingrett
- Arnhild Olsen, Direktør, Oslo tingrett
- Tom Fr. Vold, Tingrettsdommer, Stavanger tingrett
- Rune Krok, Jordskiftedommer, Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett
- Jon Opsahl, Overingeniør, Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett
- Frank Egil Holm, Seniorrådgiver, DA
- Olav Aasen, Avd. direktør, DA (leder)
- Lars Bjerke, Rådgiver, DA (sekretær)

Åpenhet og kommunikasjon

NETTSTEDER FOR DOMSTOLENE

Alle offentlige virksomheter i Norge skal legge til rette for det som kalles digitalt førstevalg. Det vil si å gjøre elektronisk kommunikasjon til den primære kanalen for dialogen med innbyggerne.

Domstolenes nettsteder gir i hovedsak informasjon til domstolenes brukere, skoleelever, studenter og det rettssøkende publikum. Informasjonen på nettstedene jordskifte.no og domstol.no er generell informasjon som gjelder uavhengig av hvilken domstol man forholder seg til. Domstolenes egne nettsteder har i tillegg informasjon som er relevant for brukerne av den aktuelle domstolen.

Portalen Norges domstoler er inngangen til nettstedene til domstolene. Alle 73 alminnelige domstoler og 22 av 39 jordskiftedomstoler har egne nettsider. Det har også Tilsynsutvalget for dommere, Innstillingsrådet for dommere, Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.

Alle domstolnettsteder er tilpasset kravene til universell utforming, for å sikre at blant annet personer med synshemninger og lesevaner kan bruke nettsidene.

Samtidig er det gjort flere endringer for å gjøre nettstedene mer brukervennlige i form og innhold.

SOSIALE MEDIER

Domstoladministrasjonen er aktiv på Facebook, Twitter, Youtube, Linked In med sider om DA og for lekdommere. Sosiale medier er med på å øke trafikken til domstol.no og styrker dialogen med brukere og publikum. Dette

skjer ved å skape oppmerksomhet og få tilbakemeldinger på den informasjonen vi har på nettstedene. Enkelte domstoler har også utviklet egne sider på Facebook og Twitter.

SOSIALE NETTSTEDER PR. 15.1.2017:

www.twitter.com/hoyesterett_no
www.twitter.com/borgartinglagmr
www.twitter.com/oslotingrett
www.twitter.com/frstadingrett
www.twitter.com/obyf
www.twitter.com/domstoladm
www.facebook.com/domstoladministrasjonen
www.facebook.com/lekdommer
www.facebook.com/Fredrikstadingrett
www.facebook.com/ttingrett
www.facebook.com/oslotingrett
www.facebook.com/NedreRomeriketingrett
www.facebook.com/NTtingrett

BERAMMINGSLISTER PÅ NETT

Tingrettenes, lagmannsrettenes og jordskifterettenes berammingslister for publikum er tilgjengelige på domstol.no «Når går rettssaken?» Høyesterett publiserer fortløpende sine saklister på hoyesterett.no

PRESETJENESTE PÅ NETT

Tingrettenes og lagmannsrettenes berammingslister for pressen er tilgjengelige på pressetjenesten på www.domstol.no. Forskjellen mot publikumslister er at navn på tiltalte i straffesaker framgår. De fleste alminnelige domstoler er også med i en ordning der de publiser avgjørelser på nettstedet:

Lagmannsretter: Agder, Borgarting, Eidsivating, Frostating, Gulating og samt Hålogaland.

Tingretter: Alta, Asker og Bærum, Aust-Agder, Aust-Telemark, Bergen, Drammen, Fjordane, Follo, Fosen, Fredrikstad, Gjøvik, Glåmdal, Halden, Hammerfest, Hardanger, Haugaland, Hedmarken, Inntrøndelag, Jæren, Kristiansand, Larvik, Lister, Lofoten, Moss, Nedre Romerike, Nedre Telemark, Nord-Gudbrandsdal, Nord-Østerdal, Nordmøre, Nord-Troms, Nordre Vestfold, Oslo byfogdembete, Oslo tingrett, Rana, Romsdal, Sandefjord, Sarpsborg, Sis-Finmarkku, Stavanger, Sør-Gudbrandsdal, Sør-Trøndelag, Sunnmøre, Søre Sunnmøre, Sør-Østerdal, Tønsberg, Trondenes, Valdres, Øst-Finmark samt Øvre Romerike.

I tillegg publiserer Høyesterett sine avgjørelser på www.hoyesterett.no.

Hensikten med pressetjenesten på nett er å tilby et system der domstolene enklere skal kunne gi pressen adgang til dokumenter. Det bidrar også til en mer lik praksis i hvordan mediene gis innsyn i rettsavgjørelser.

Ca 1800 journalister har adgang til pressetjenestene.

Domstoladministrasjonen behandler søknadene fra journalister som ønsker adgang.

Noen dokumenter, med begrensninger i offentligheten, kan i følge regelverket ikke publiseres på nettsteder. For å få adgang til disse må pressen kontakte domstolene.

MEDIKONTAKT

For å legge til rette for mediens innsyn i rettssaker gjøres et omfattende arbeid i hver enkelt domstol.

DA gir i tillegg råd og støtte for dommere og domstoler som skal behandle omfattende saker med større medieinteresse.

DOMMERNES MEDIERUPPE

Dommernes mediegruppe består av dommere som spesielt har påtatt seg å være tilgjengelige for journalister som ønsker kontakt med dommere. De kan bistå mediene når det er behov for uttalelser eller forklaringer fra en dommer. Utgangspunktet er et ønske om å bidra til åpenhet og økt kunnskap om domstolene hos allmennheten.

Medlemmene av dommernes mediegruppe uttaler seg ikke på vegne av de norske domstolene, enkeltdomstoler eller andre dommere, men gir kun uttrykk for sine personlige meninger.

Medlemmene i dommernes mediegruppe var 1.1.2017:

- Sorenskriver Geir Engebretsen, Oslo tingrett
- Tingrettsdommer Kjetil Gjøl, Sunnmøre tingrett
- Lagdommer Rune Bård Hansen, Agder lagmannsrett
- Tingrettsdommer Anne Grete Larsen Hestnes, Bergen tingrett
- Lagdommer Jon Kapelrud, Frostating lagmannsrett
- Tingrettsdommer Frank Schmidt, Sunnhordland tingrett
- Tingrettsdommer Knut Kolloen, Nedre Telemark tingrett
- Lagdommer Ingvild Mestad, Borgarting lagmannsrett
- Lagdommer Vidar Stensland, Hålogaland lagmannsrett
- Tingrettsdommer Ina Strømstad, Oslo tingrett
- Tingrettsdommer Siri Vigmostad, Nedre Telemark tingrett

Gruppen ble opprettet i 2007 som et samarbeid mellom Den norske Dommerforening og Domstoladministrasjonen. (DA). DA er tilrettelegger for Dommernes mediegruppe.

Mer informasjon og oversikt over medlemmene på www.domstol.no/mediegruppe.

Serviceutvikling

1. SANNHETENS ØYEBLIKK

God ivaretagelse av meddommere

Sannhetens øyeblikk - handlingsplan for serviceutvikling i domstolene og Domstoladministrasjonen skal sikre at domstolene og DA gir god og profesjonell service i tråd med samfunnets forventninger. Handlingsplanen styrker en verdig omstolsbehandling og øker publikums tillit til rettssystemet i Norge

Ett av handlingspunktene i planen er «God ivaretagelse av meddommere». 50 000 meddommere tjenestegjør i de norske domstolene.

Norske domstoler praktiserer stor grad av åpenhet. Det er en hovedårsak til domstolenes tillit i befolkningen.

Også hvem som er meddommere er offentlig, på nettsiden www.meddommerutvalg.no kan alle se hvem som er meddommere i sin kommune.

Som en forberedelse til nytt meddommerutvalg (1.1.2017 – 31.12.2020), ble det i januar 2016 igangsatt et samarbeid mellom DA og noen pilotdomstoler for å utvikle tiltak for bedre ivaretagelse av meddommere. Pilotdomstolene er: Gulating lagmannsrett, Bergen tingrett, Nordhordland tingrett, samt Sunnhordland og Haugalandet jordskifterett.

TILTAK

Informasjon til kommunene:

- Informasjonsmøter mellom kommuner og domstoler - hvor de lovmessige rammene for valg av meddommere ble gjennomgått
- Opprettet kontaktpersoner i kommunene - for videre oppfølging og samarbeid (jordskifteretten)
- Informasjonsside for kommunene på www.domstol.no/meddommervalg

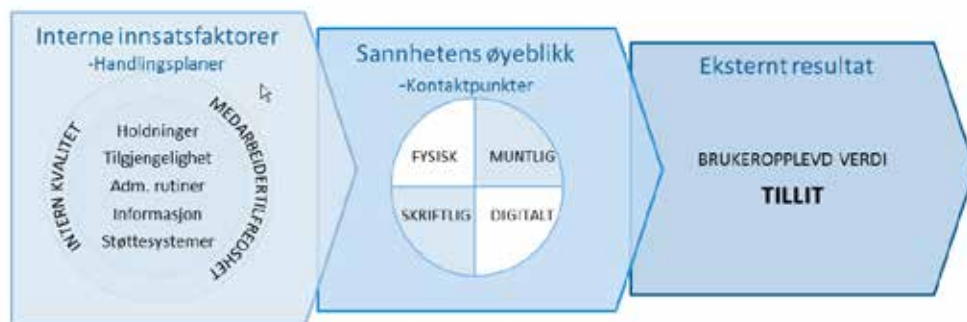

Fig.: Illustrasjon på hvordan handlingsplan for serviceutvikling kan bidra til gode møtepunkter mellom medarbeider og bruker. Illustrasjonen er utviklet etter inspirasjon av «En modell for moderne tjenesteyting» fra Andreassen, T.W, Lervik-Olsen L.(2015). Service og innovasjon. Fagbokforlaget.

Informasjon til meddommere:

- Verdibasert animasjonsfilm for meddommere i straffesaker - «Hva vil det si å være meddommer?»
- Meddommersamlinger i domstolene - større utbredelse
- Nytt nettsted for meddommere
- Digitale opplæringstiltak for meddommere – Introduksjonskurs for nye meddommere (e-læring)
- «Veiledning til meddommere» – oppdatert versjon
- Ny informasjonsbrosjyre for nye meddommere og skjønnsmedlemmer i jordskifteretten
- Egen meddommerside på jordskifte.no
- Informasjonsskriv til arbeidsgiver
- «7 spørsmål og svar til deg som skal døma» - informasjonsbrosjyre

Interne tiltak i domstolene:

- Interne seminar med fokus på rutineutvikling for bedre ivaretagelse av meddommere
- «God ivaretagelse meddommere – dommerens rolle» - rapport laget av Bergen tingrett og Nordhordland tingrett
- Rapport fra lagmannsretten – Gulating lagmannsrett
- Intern arbeidsflyt og rutineutvikling i jordskifteretten

2. SERVICE & SAMHANDLING I DOMSTOLENE

Alle i domstolene er servicemedarbeidere, og domstolens håndtering av de ulike aktørene og brukerne påvirker domstolenes omdømme. Formålet er å bevisstgjøre de ansatte i situasjoner der man møter brukerne, fra direkte kontakt til skriftlig kommunikasjon. Service utad forutsetter bl.a. et godt samhandlings- og servicemiljø internt. Service- & Samhandlingsseminaret inneholder elementer som tuftes på verdiene i domstolenes idé- og verdigrunnlag.

Domstoladministrasjonen (DA) vil bidra til at domstolene når ovennevnte mål i domstolenes idé- og verdigrunnlag. Pr 31.12.2016 har til sammen over 90 domstoler gjennomført Service & samhandling. Til sammen har 1700 domstolansatte deltatt på seminarer i perioden 2007-2016. Målet er at samtlige domstoler skal ha fått tilbudet innen 2017. Ut i fra seminarer er det blitt laget huskelister for Service & Samhandling i domstolene. Disse ligger tilgjengelig på intranettet, både på norsk og engelsk.

I 2016 ble Service & Samhandling

gjennomført i 9 domstoler: Høyesterett; Kongsberg og Eiker tingrett, Hallingdal tingrett, Ringerike tingrett, Nord-Østerdal tingrett, Nord-Østerdal jordskifterett, Glåmdal tingrett, Glåmdal jordskifterett, Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett.

4. SERVICESEMINAR FOR SAKSBEHANDLERE OG LEDERE

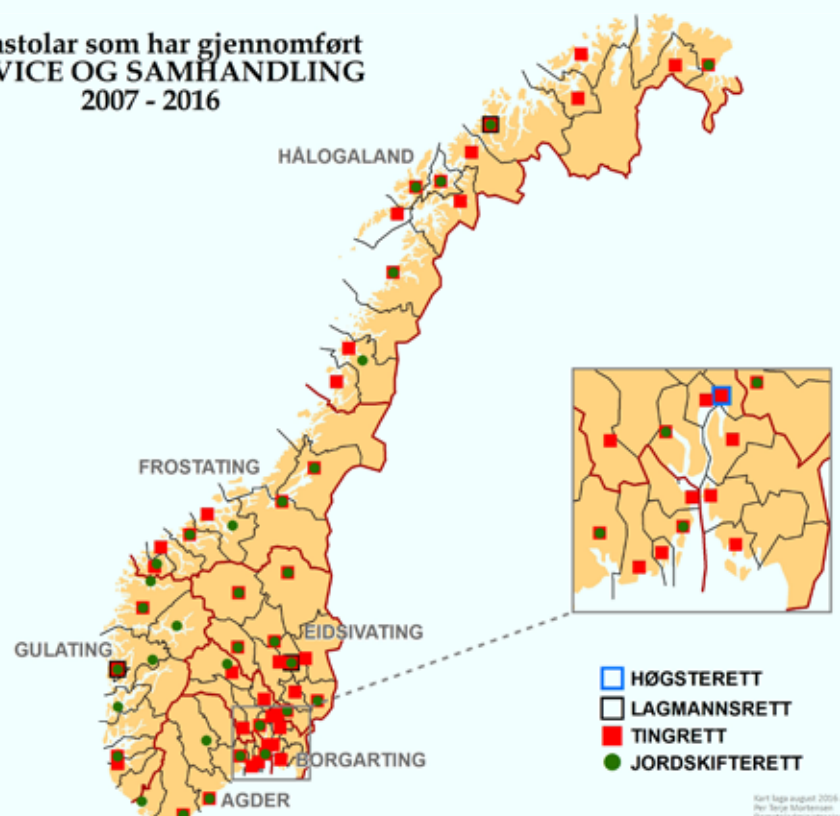
Seminarer omfatter domstolsleders ansvar for den viktige ledelsesforankringen og de ansattes eget ansvar for servicenivået i domstolen. Det gis verktøy som kan brukes for å øke/oppretholde servicenivået. Det legges stor vekt på holdningsarbeid, rutinebeskrivelser og arbeidsmiljøfremmende tiltak. Det gis praktiske oppgaver, og det legges opp til fortsatt arbeid i domstolen etter seminarer.

I 2016 ble det avholdt serviceseminar for saksbehandlere og ledelse i Asker og Bærum tingrett og Aust-Agder tingrett.

Den profesjonelle servicemedarbeider

Høsten 2016 ble det gjennomført en pilot for nytilsatte saksbehandlere i jordskifterettene.

Konseptet baserer seg på situasjonsbetinget læring, hvor deltakerne får se, og reflektere over forskjellige scenarier med forskjellig servicegrad.

Domstolar som har gjennomført SERVICE OG SAMHANDLING 2007 - 2016

Resultatet av spørreundersøkelsen i etterkant av piloten viser at deltakerne hadde stort læringsutbytte av konseptet.

6. VITNESTØTTE

40 domstoler har etablert en vitnestøtteordning. Domstolene samarbeider med Røde Kors om vitnestøttevirksomheten.

En vitnestøtte er en trent frivillig som tilbyr menneskelig støtte og praktisk informasjon og veiledning til vitner når de kommer til domstolen. Vitnestøtte øker servicenivået i domstolene ved å være til stede i publikumsområdene.

«Et trygt vitne er et godt vitne» er slagordet for vitnestøtte. Tanken bak er at et vitne som har fått god informasjon om hva som vil skje i retten og hatt noen å snakke med, bedre kan konsentrere seg om sin forklaring. Trygge vitner som avgir en god forklaring gir retten et bedre grunnlag for sin avgjørelse. Slik fremmer vitnestøtte rettsikkerheten.

Over 70 000 vitner møter i norske domstoler hvert år. 85 % av vitnene møter i domstoler som tilbyr vitnestøtte. Flere domstoler tar sikte på å etablere en vitnestøtteordning 2017.

Antall biståtte vitner og vitnestøtter

Domstolene hadde per 31.12.2016 404 vitnestøtter som bisto 11 000 vitner i 2016, en økning på 4,7 % fra 2015.

Per 31.12.2016 var 404 vitnestøtter i aktivitet. Det ble gjennomført 11 vitnestøttekurs og 42 samlinger for vitnestøtter i 2016.

Vitnestøttevirksomheten utvider stadig sin virksomhet og samarbeider mer med aktørene enn tidligere, for en helhetlig ivaretagelse av vitner. Ett eksempel er fra Oslo, der vitnestøtteordningen har et samarbeid med Prosjekt November, et treårig prøveprosjekt for tverrfaglig

samarbeid om utsatte, deres familie og utøvere av vold i nære relasjoner.

Aktører fra vitnestøttevirksomheten bidro i 2016 på internasjonale arenaer for å dele de norske erfaringene med vitnestøtte, og bidra til etablering av liknende ordninger i andre europeiske land.

7. UTVIKLINGSARBEID 2017

Vitnestøttevirksomheten er avhengig av at alle aktørene ser nytten i vitnestøtte for at den skal bli godt benyttet. Aktørene kan henvise vitner direkte eller informere vitner om vitnestøtte lokalt. I 2017 vil Domstoladministrasjonen jobbe aktivt for at virksomheten forankres mer hos advokatene.

Service og samhandling er gjennomført for 1700 ansatte i over 90 av totalt 107 enheter i domstolsnorge i en 10-årsperiode. Parallelt med dette arbeidet er det gjennom årene gjort flere praktiske håndgrep i sektor, f.eks. utvikling av huskelister. Dette arbeidet videreføres også i 2017.

Domstoladministrasjonen følger opp arbeidet med en bedre ivaretagelse av meddommere. Piloten «God ivaretagelse av meddommere» fortsetter sitt utviklingsarbeid i 2017. Sluttrapport med videre anbefalinger utarbeides våren 2017.

Tiltakene i Sannhetens øyeblikk – handlingsplan for serviceutvikling for domstolene og DA, implementeres i tråd med de prioriteringer som gjøres i virksomhetsplanen for 2017.

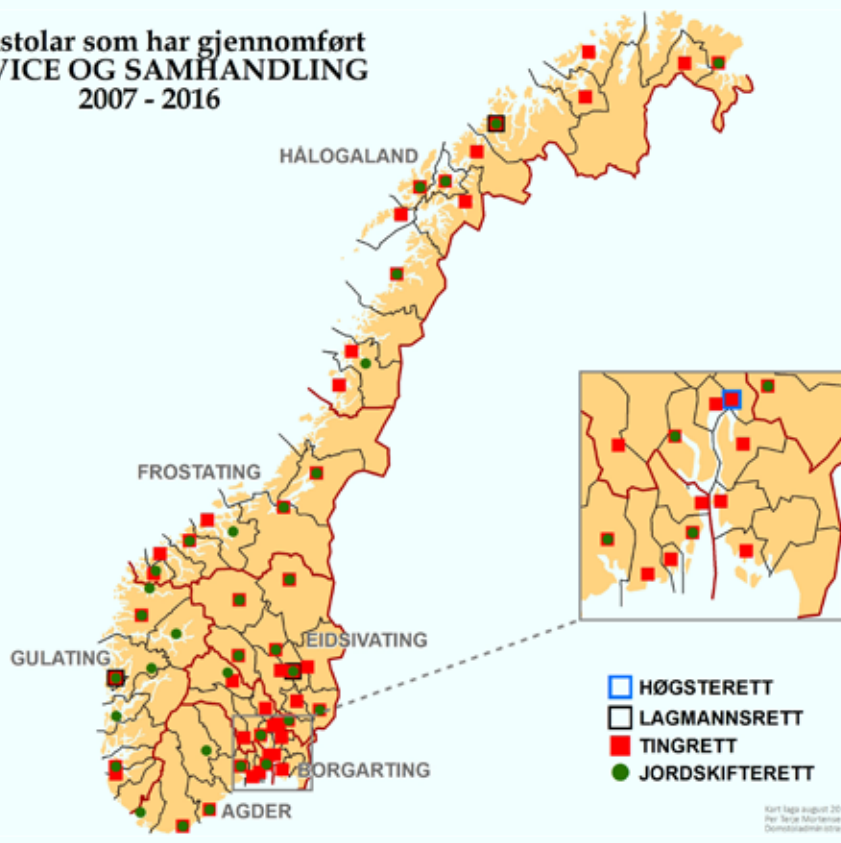
Praktiske forhold ved jordskifterettsmøtene

Arbeidet «Sannhetens øyeblikk» – handlingsplan for serviceutvikling i domstolene og DA (SØ) avdekket et behov for bedre tilrettelegging av praktiske forhold knyttet til de ulike former for rettsmøter i jordskifterettene. Arbeidsgruppa kom frem til at å utvikle en løsning lik Rettsmøtene – skritt for skritt, som benyttes i de alminnelige domstolene, ville være et egnet tiltak for en mer enhetlig praksis for gjennomføring av rettsmøter i jordskifterettene. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal lage en tilsvarende digital løsning.

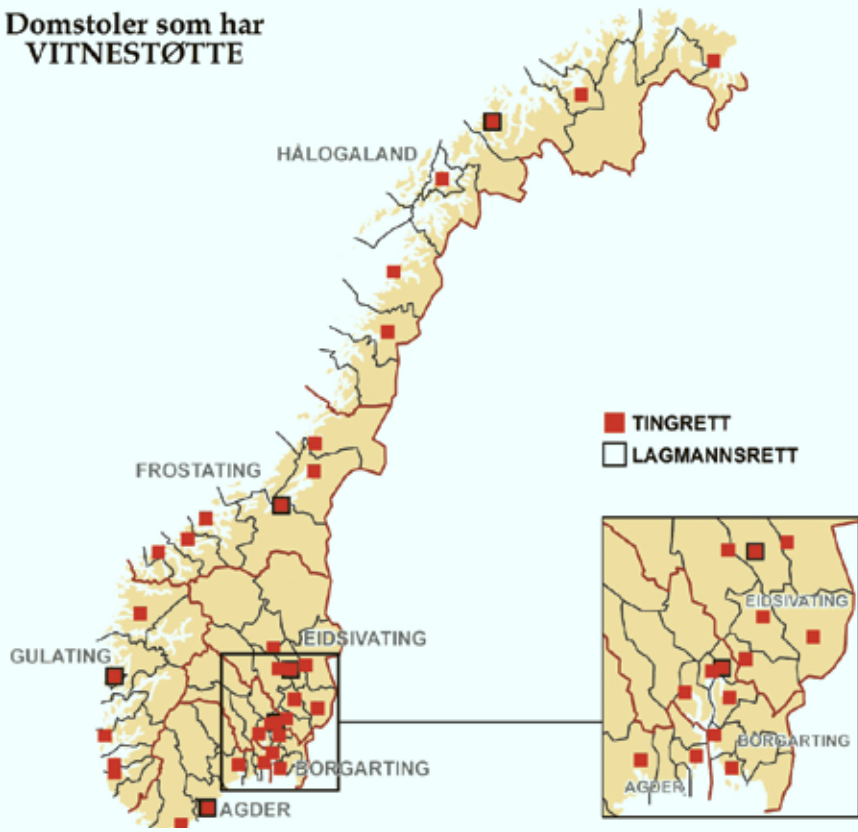
Hilde Wahl Moen og Camilla Barø deltar fra DA.

**Domstolar som har gjennomført
SERVICE OG SAMHANDLING
2007 - 2016**

**Domstoler som har
VITNESTØTTE**

Internasjonalt arbeid

Styret i DA vedtok i april 2015 ny mål og handlingsplan for internasjonalt arbeid i DA for perioden 2015-2020. Etter den nye mål- og handlingsplanen skal DA for det første fortsette å legge til rette for at de norske domstolene og DA er tett på den internasjonale domstolsutviklingen.

Dette omfatter alt fra spørsmål knyttet til de grunnleggende sider av domstolenes rolle, til internasjonal rettsutvikling og utvikling av mer teknisk karakter. Den nye mål- og handlingsplanen anerkjenner også DAs og domstolenes ansvar til å bidra til å oppfylle Norges forpliktelser internasjonalt når det gjelder rettstatsbygging.

DA skal med andre ord bidra til å gjennomføre norsk utenrikspolitikk på justisområdet. Det er særlig EØS-midlene og rettsstatsbygging på Vest-Balkan som DA skal arbeide med. Det internasjonale arbeidet i DA koordineres fra internasjonalt sekretariat. Styret i DA har en årlig gjennomgang av DAs internasjonale arbeid i forhold til Mål- og handlingsplanen.

NORDISK SAMARBEID

På lik linje med de øvrige deler av offentlig sektor, står det nordiske samarbeidet også i en særstilling for domstolene. DA arbeider tett med nordiske kolleger på en rekke områder i løpet av 2016.

Det er et årlig mellom direktørene for domstoladministrasjonene i Norden. Enheter i DA har også tett kontakt med nordiske kolleger for erfaringsutveksling.

EUROPARÅDET

DA representerer Norge som medlem av the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), mens Justisdepartementet er nasjonal korrespondent, med ansvar for å koordinere hele justissektoren.

CEPEJ har som mål å bidra til effektivitet og god funksjonalitet i medlemslandenes justisvesen. Kommisjonen utgir hvert annet år en evalueringsrapport over rettssystemene i medlemslandene basert på de enkelte

lands innrapporteringer, og bistår land både innenfor og utenfor Europarådet i arbeidet med å fremme effektivitet og kvalitet først og fremst i domstolene. CEPEJ er hovedleverandør av metodikk og data til EU-kommisjonens EU Justice Scoreboard.

DA ga i 2016 data til CEPEJ som skal brukes i Justice Scoreboard som presenteres våren 2017. Det ble holdt to plenumsmøter i CEPEJ i 2016. To norske domstoler,

Frostating lagmannsrett og Nedre

Romerike tingrett, er med i et nettverk av europeiske domstoler, som blant annet vektlegger ulike tiltak for å forbedre effektiviteten i domstolene.

DA arbeidet også i 2016 med oppfølging av GRECO (Europarådets antikorrupsjonsorgan) evalueringen fra 2014. En ny rapport fra GRECO foreligger våren 2017.

EUROPEAN NETWORK OF COUNCILS FOR THE JUDICIARY (ENCJ)

ENCJ er et EU-nettverk for uavhengige institusjoner som administrerer domstolene i medlemsland. Det utarbeider standarder, anbefalinger og deler god praksis.

Norge gjennom DA er observatører, men deltar fullt ut i arbeidsgrupper. Hver formålet var å kartlegge den opplevde uavhengigheten hos dommere.

EUROPEAN JUDICIAL TRAINING NETWORK (EJTN)

EJTN er den ledende aktøren for utvikling, opplæring og erfaringsutveksling mellom dommere og påtalemyndighet i EU-landene. DA har observatørstatus i EJTN og får derved et overblikk over det kompetansearbeidet som foregår i Europa.

EØS-MIDLENE

I desember 2009 signerte EØS/EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein en ny avtale med EU om bidrag til sosial og økonomisk utjevning i EØS-området for perioden mai 2009 - april 2014. EØS/EFTA-landene vil etter forhandlingsresultatet årlig stille 357,7 millioner euro til rådighet i perioden 2009-2014. På grunn av forsinket oppstart, er perioden utvidet til 2015 og 2016. I tillegg til det utjevningende formålet har EØS/EFTA-landenes bidrag til hensikt å styrke bilaterale relasjoner mellom Norge, Island, Liechtenstein og samarbeidslandene.

EØS/EFTA-landenes bidrag -EØS-midlene - er fordelt på ti satsingsområder, hvorav Schengen og justissektoren utgjør ett. Hvert satsingsområde er organisert i programområder som igjen er delt opp i underliggende prosjekter. Rettsoppbyggende arbeid med fokus på domstolene utgjør ett av programområdene innenfor satsingsområdet Schengen og Justis. Programmene er organisert med programoperatør i mottakerlandet og programpartner hovedsakelig fra Norge. DA er programpartner i domstolprogrammene i Litauen, Polen og

Romania; i Romania sammen med Europarådet. Organet som forvalter EØS-midlene finansierte i 2016 to og et halvt årsverk i DA til å utføre arbeidet som program- og prosjektpartnere.

Prosjektene i hvert program ledes av en prosjekt-promotør og til hvert enkelt prosjekt er det tilknyttet prosjektpartnere. DA er partner i til sammen ni prosjekt fordelt på de tre landene.

Et stort antall ansatte i domstolene og i DA har deltatt i implementeringen av programmene og prosjektene.

Programmene i den inneværende programperioden hadde opprinnelig 1. mai 2016 som frist for gjennomføring, men de fleste programmene har fått utvidet gjennomføringstid til 1. mai 2017.

Litauen

Programmet i Litauen består av tre prosjekt knyttet til a) modernisering av IT-systemet i domstolene, b) sikkerhet og vitnestøtte og c) generell styrking av kompetanse innen domstolene og den litauiske Domstoladministrasjonen (LT DA). DA er prosjektpartner i alle tre prosjektene, og bidrar med ekspertise inn i og tilrettelegging av utvalgte aktiviteter, i samarbeid med prosjektoperatøren LT DA.

Polen

Programmet i Polen består av til sammen seks prosjekt som alle driftes av programoperatøren, det polske justisdepartementet. DA er prosjektpartner i følgende tre prosjekt: a) Alternative tvisteløsninger, b) vitnestøtte og oppfølging av fornærmede i straffesaker og c) domstolledelse.

Romania

Programmet i Romania består av tre prosjekt, som alle er rettet inn mot implementeringen av ny straffelov, straffeprosesslov, sivilprosesslov og ny sivilrettslovgivning. Prosjektene omhandler a) modernisering og tilpassing av saksbehandlingssystemet for domstolene til de nye reformene, b) opplæring av dommere rettet mot lovreformene, og c) access to justice knyttet til lovreformene. Det siste prosjektet er også spesielt øremerket styrking av romfolks stilling i forhold til domstolene. DA og Europa-rådet er prosjektpartnere i alle prosjektene.

DOMSTOLSARBEID PÅ VEST-BALKAN

DA og de norske domstolene har som ledd i norsk utenrikspolitikk deltatt i flere prosjekt knyttet til domstolutvikling på Vest-Balkan.

I 2016 deltok DA i bilaterale prosjekter i Kosovo og Bosnia og Herzegovina. Dette er prosjekter som er finansiert av Utenriksdepartementet, og hvor DA deltar som samarbeidspartner. Prosjektet i Kosovo skal etablere et nytt saksbehandlingssystem for domstolene. Prosjektet i Bosnia og Herzegovina har fokus på domstolledelse og saksavvikling, i tillegg til arbeid med media og kommunikasjon, og rettsmekling.

DA inngikk i august 2015 en treårig avtale med UD om domstolsarbeid for hele Vest-Balkan regionen. Gjennom avtalen har DA forpliktet seg til å gjennomføre både regionale og bilaterale aktiviteter i regionen frem til mai 2018. Den regionale delen av prosjektet består blant annet i gjennomføring av to regionale seminarer årlig, i tillegg til ett årlig studiebesøk til Norge eller andre deler av Europa.

Til å utføre arbeidet har DA gjennom en bidragsavtale med United Nations Development Programme (UNDP) knyttet til seg konsulentbistand ved UNDP-kontoret i Sarajevo.

Prosjektet er finansiert av UD.

The image shows a modern office environment with a blue color overlay. In the foreground, several people are seated at desks, working. In the background, a man in a suit is standing and presenting at a whiteboard. Large windows on the left side of the room offer a view of the outside world. The overall atmosphere is professional and collaborative.

DEL IV

STYRING OG KONTROLL

VURDERING AV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

Samhandlingen mellom Stortinget, regjeringen og Domstoladministrasjonen ivaretas gjennom lovfestede rammebetingelser for virksomheten. Rammebetingelsene følger fire hovedprinsipper, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000–2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m. og Innst. O. nr. 103 (2000–2001). Retningslinjene vedtas årlig ved behandling av Statsbudsjettet. Retningslinjene skal være generelle og på et overordnet nivå, for å sikre samfunnets innflytelse på hovedretningen i Domstoladministrasjonens arbeid. For tingrettene og lagmannsrettene har Stortinget fastsatt mål for saksavviklingstider.

Domstoladministrasjonen benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipp.

Samfunnsoppdraget er definert i strategisk plan for perioden 2014 – 2020, og skal rette oppmerksomheten mot de områdene som er de viktigste for utviklingen av norske domstoler. Disse områdene bygger på utviklingstrekk i domstolene og samfunnet forøvrig, og endrede og nye behov hos domstolenes brukere. Domstolene mottar et årlig disponeringsskriv som grunnlag for driften i virksomhetssåret.

I gjennomføringen av strategisk plan kommer de konkrete prioriteringene til uttrykk i virksomhetsplanleggingen. En årlig virksomhetsplan er utarbeidet på bakgrunn av de ressurser Stortinget stiller til disposisjon for domstolene og Domstoladministrasjonen.

Det foretas en tertialvis rapportering for økonomi og virksomhetsplanen til DAs styre. Rapporteringen inkluderer blant annet vurdering av måloppnåelse, fremdrift og risikofaktorer for vedtatte tiltak og prosjekter.

HMS/ arbeidsmiljø

Totalt sykefravær for domstolene og DA i 2016 var 3,9 %. Dette er positivt lavt sammenlignet med tidligere år, og utviklingen viser en jevn og stabil nedgang. Til sammenligning var tallet for 2015 på 4,1 %. Tallene indikerer at domstolene arbeider aktivt og godt med eget arbeidsmiljøarbeid. I tillegg rapporteres det om økte utfordringer tilknyttet økonomi og bemanningsreducerende tiltak. Hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU) for domstolene og DA følger utviklingen.

Over 90 % av domstolene rapporterer at den sentrale rutinen for avviksregistrering og håndtering er tatt i bruk i egen domstol, noe som er en markant økning fra tidligere år. Samtidig oppgis det at det er mangler knyttet til å få på plass all nødvendig HMS dokumentasjon. Dette er også et fokusområde i HMS grunnopplæringen som ble gjennomført i 2016 for nye ledere, verneombud og AMU-medlemmer, hvor kombinasjonen e-læringsmoduler og fysiske samling benyttes.

Sikkerhet

I 2016 ble det stilt krav til domstolene om å få på plass en grunnsikring (overfallsalarmer, innsyn i rettsaler og soneskille der det er mulig), samt all nødvendig dokumentasjon innen sikkerhet og beredskap og HMS.

Domstolene har arbeidet godt med målene for fagområdet sikkerhet og beredskap i 2016, men fremdeles gjenstår det arbeid for noen. For første gang ble det gjennomført en e-læring innen grunnleggende sikkerhet og beredskap for nye ledere, verneombud og sikkerhetsledere gjennom introduksjonsprogrammet for nye ledere. Denne opplæringen videreføres inn i 2017. Det tar tid å skape en sunn sikkerhetskultur, men gjennom systematisk arbeid vil det målet nås.

STRATEGISK PLAN 2014-2020

Domstoladministrasjonen har vedtatt en strategisk plan for perioden 2014-2020, som

retter oppmerksomheten mot de viktigste områdene for videre utviklingen av norske domstoler. DAs samfunnsoppdrag uttrykkes gjennom de fire rollene; styring, tjeneste, utvikling og den rettspolitiske. For å konkretisere samfunnsoppdraget er det utarbeidet egne målsettinger som bygger på domstolenes ide- og verdigrunnlag. En dekning av budsjettbehovene som skisseres i økonomiplan vil blant annet bidra til:

- at samfunnets krav og forventninger til domstolene ivaretas og målene for saksbehandlingstid fastsatt av Stortinget oppnås;
- at domstolene og DA er på høyde med den internasjonale utviklingen mht. uavhengighet, effektivitet og kvalitet;
- at domstolene og DA kan tilby gode arbeids- og lønnsvilkår slik at de kan rekruttere og beholde dyktige medarbeidere;
- at domstolene og DA kan gjennomføre en systematisk kompetanseutvikling av medarbeiderne;
- at fokus på sikkerhet i domstolene økes og tilpasses endringer i trusselbildet samtidig som nye tiltak balanseres mot prinsippet om tilgjengelighet for brukerne;
- at velfungerende og tidsmessige teknologiske løsninger er tilgjengelige for domstolene og brukerne av domstolene.

PRIORITERINGER 2015-2020

Prioriteringene er gjort i Økonomiplan for domstolene 2016-2019.

Vi vil i tiden framover legge stor vekt på digitalisering av domstolene. Digitalisering retter seg både mot økt kvalitet og høyere effektivitet. Målet er at prosessene for både sivile- og straffesaker skal være fulldigitaliserte i 2025. Midler til fornyelse av saksbehandlingssystemene er allerede sikret, og dette tiltaket avsluttes i 2017. I 2016 ble det gjort en betydelig arbeid for å få politisk støtte til digitalisering i domstolene. Stortinget bevilget midler til dette i statsbudsjettet for 2016, og for seks år framover. Domstoladministrasjonen vil sette i gang prosjektet i 2016, og vil i første omgang gjennomføre digitaliseringen i Høyesterett, lagmannsrettene og de tolv største tingrettene. Deretter står alle domstoler for tur.

SAKSVEKST OG KOMPLEKSITET

Flere utviklingstrekk indikerer at saksmengden i norske domstoler vil øke og sakene vil bli mer komplekse og ressurskrevende. Det er nødvendig å styrke ressursene til behandling av saker i tingrettene og lagmannsrettene. Samtidig har hver enkelt sak blitt mer krevende, kompleks og langvarig. I tillegg må man forvente at økte bevilgninger til politiet/påtalemyndigheten medfører at antall straffesaker går ytterligere opp. Dessuten vil økt bruk av elektroniske hjelpemidler i etterforskningsarbeidet gjøre at den rettslige behandlingen av mange saker blir mer omfattende og langvarig. De siste årene har det vært en åpenbar ubalanse i bevilgningene til politiet og kriminalomsorgen sett i forhold til domstolene. Denne ubalansen ser ut til å fortsette. Økte beholdninger og saksbehandlingstider rammer brukere av domstolene hardt. Lange saksbehandlingstider har menneskelige og økonomiske konsekvenser. Når det tar lang tid før sakene kommer til hovedforhandling, har det også en negativ effekt på kvaliteten på den bevisføringen som skjer ved vitner.

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Alle domstoler må få en grunnsikring. Dette omfatter etablering av soneskille, overfallsalarmer og innsyn i rettsaler. Et sentralt avvik- og hendelseshåndteringssystem vil sikre en kontinuerlig nasjonal oversikt og styring med sikkerhetstilstanden, samt muliggjøre en enhetlig behandling av uheldige episoder og kriser. Systemet vil understøtte grunnsikringen i domstolene. I tillegg vil informasjonsdeling og varslingsbrev bli enklere gjennom et sentralt styringssystem for sikkerhet og beredskap. Systemet vil også fungere som et krisestøtteverktøy.

Stortinget vedtok i statsbudsjettet for 2017 at det skal etableres sikkerhetsløsninger i Oslo tinghus.

DA har også bedt politiet om vurderinger når det gjelder behovet for sikkerhet- og adgangskontroll i tinghusene i Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø. På bakgrunn av disse, og i samarbeid med de berørte domstolene, vil det bli foretatt ytterligere vurderinger av behovene for sikkerhet- og adgangskontroll i disse tinghusene. Basert på erfaringer med sikkerhet- og adgangskontroll i Oslo tinghus og Høyesterett, vil DA evt. vurdere behovet for denne type kontroll i andre store tinghus.

Rettsbygninger

De siste ti årene har det vært stor aktivitet for å gi domstolene mer egnede lokaler, blant annet i forbindelse med strukturendringene i førsteinstansdomstolene som ble vedtatt av Stortinget i 2001. I perioden 2003 til 2011 er det blitt mange nye tinghus, og det er gjort utbedringer i flere eksisterende tinghus. Til tross for dette arbeidet, er fortsatt standarden på domstolenes lokaler meget varierende. Det er mange domstoler som har behov for både utbedringer og utvidelser av lokalene. Stortinget vedtok høsten 2014 at det skal gjennomføres en Konseptvalgutredning for nye tinghus i Bergen og Stavanger. Den var ferdig våren 2016, og det arbeides videre med disse prosjektene. Stortinget vedtok også i 2016 at det skal gjennomføres et forprosjekt for nytt tinghus i Drammen.

RETTSPOLITISKE UTFORDRINGER**Barn i domstolene**

Antallet rettsaker som berører barn har økt markant. Bare på de siste fem årene har antallet saker om tvangsvedtak, herunder barnevernssaker, økt med 86 %, saker etter barneloven økt med 8,9 % og dommeravhør økt med 63 %. Domstolene behandler nærmere 300 saker årlig hvor tiltalte er under 18 år.

Stortinget har vedtatt en rekke lovendringer for å fremme barneperspektivet og barns rettigheter. Blant annet er barns rett til å bli hørt styrket innenfor flere sakstyper. Ved foreldretvister har barn også fått rett til å bli informert om domstolens avgjørelser. Lovendringene medfører behov for kompetansetiltak, nye arbeidsmetoder og økt tidsbruk for dommere.

Domstolene og Domstoladministrasjonen prioriterer dette saksfeltet de kommende år.

Regjeringen oppnevnte i 2015 et offentlig utvalg som skal vurdere opprettelse av særdomstoler i Norge. Utvalget avgir sin innstilling våren 2017.

Opptak i retten

Hovedregelen i tvisteloven er at det skal gjøres opptak av alle parts- og vitneforklaringer i hovedforhandlinger, dvs. at disse bevisene skal kunne tas opp og avspilles digitalt. Videre følger det at opptaket skal «arkiveres sammen med saken», dvs. at det i alle domstoler er behov for utstyr til lagring, digitale opptak og avspilling. I Prop.141 L (2009-2010) om endringer i straffeprosessloven m.v. står det at det også bør tas opptak av forklaringer i straffesaker. Opptak i retten er viktig for å bedre rettssikkerheten og for å effektivisere ankebehandlingen.

Stortinget bevilget i forbindelse med statsbudsjettet for 2017 midler (2,5 mill kroner) som skal brukes til et forsøksprosjekt med opptak av lyd og bilde i løpet av 2017. Prosjektet gjennomføres i Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett.

A woman in a white lab coat is looking at a book on a shelf in a library. The shelves are filled with books. The text 'DEL VI ÅRSREGNSKAP' is overlaid on the right side of the image.

DEL VI ÅRSREGNSKAP

Ledelseskommentar

Formål

Domstoladministrasjonen (DA) ble opprettet i 2002. Fra 1.1.2014 innførte DA og domstolene ny standard kontoplan og periodisert virksomhetsregnskap i henhold til statlige regnskapsstandarder slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. I den sentrale rapporteringen til statsregnskapet benyttes fortsatt kontantprinsippet. DA er administrativt ansvarlig for Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene, jordskiftedomstolene, Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Årsregnskapet utgjør del VI i årsrapporten.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Økonomiregelverket i Staten. Domstoladministrasjonen mener regnskapet gir et dekkende bilde av disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2016 har domstolene samlet disponert tildelinger på utgiftssiden kr 2 317 611 000 på de ordinære driftskapitlene, og kr 2 273 331 000 på de regelstyrte postene. I tillegg er det mottatt belastningsfullmakter på totalt kr 4 455 555, jf. bevilgningsrapporten og note A.

Kapittel 0061, post 01 Høyesterett viser en mindreutgift på kr 463 456, som søkes overført til neste år på post 01 iht. beregninger i note B.

Kapittel 0410, post 01 Domstolene viser en mindreutgift på kr 17 339 206, som i tillegg til merinntekter på kapittel 3410, post 03 gir tingretter og lagmannsretter en samlet mindreutgift på kr 19 222 516. Den samlede mindreutgiften søkes overført til neste år på post 01 iht. beregninger i note B. Mindreutgiften skyldes blant annet forsinket framdrift for KS1 vedrørende konseptvalgutredninger for Bergen tinghus og Stavanger tinghus.

Kapittel 0411, post 01 Domstoladministrasjonen viser en merutgift på kr 4 177 769, men etter merinntekter på kapittel 3411, post 03 har Domstoladministrasjonen en mindreutgift på kr 826 223 som søkes overført til neste år på post 01 iht. beregninger i note B.

Kapittel 0410, post 22 Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler viser en mindreutgift på kr 4 304 896. Beløpet søkes ikke overført til neste år, da restbeløp er overført balansen ved årsavslutning. Jordskifterettene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse

sakene. Utgiftene føres i egne saksregnskap, og utgifter og inntekter skal balansere når saken er avsluttet, selv om dette kan gå over flere år.

Det er krevd inn kr 215 531 638 i gebyrer i alminnelige domstoler og jordskiftedomstolene jf. note 1. For kapittel/post 3410/01 «Rettsgebyr alminnelig domstol» er Gebyrsentralen ved Brønnøysundregistrene gitt fullmakt til å inntektsføre om lag 105 mill. kroner i 2016. Dette fremkommer ikke i domstolenes regnskap.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer summerte seg til kr 4 098 855 794. Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter beløp seg til kr 1 729 092 387. Det ble i 2016 utbetalt kr 70 225 490 til ulike investeringer, som er finansiert ved bruk av tildelte midler på post 01. Investeringene er hovedsakelig knyttet til programvareutvikling for nye felles saksbehandlingssystemer. Det er også investert i noe nytt inventar, IKT-utstyr og utstyr i rettssaler. Investeringene er økt med ca. 23 mill. kroner fra 2015.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.2016 kr -75 215 088. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

I styresak 16/060 – økonomirapportering for 2. tertial 2016 ble det besluttet å innfri garantiforpliktelsen DA har inngått med Statsbygg i forbindelse med det ikke realiserbare tinghusprosjektet i Molde. Hele garantiforpliktelsen på 7 mill. kroner ble betalt i 2016. Innfrielsen fremkommer som en reduksjon i avsetning langsiktige forpliktelser i balansen – og i note 7. I artskontorrapporteringen inngår innfrielsen i «Andre utbetalinger til drift».

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Domstoladministrasjonen. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. og revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2017.

Trondheim, 15. mars 2017

Svein Marius Urke

Direktør
Domstoladministrasjonen

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til stats-

regnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorapporteringen

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapsprinsipper SRS

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS). Domstolene i Norge er en bruttobudsjettert virksomhet.

Prinsippendringer og endring av sammenligningstall

De statlige regnskapsstandardene ble oppdatert i august 2015 med virkning fra 1. januar 2016.

Motsatt sammenstilling

Inntekt fra bevilgning inntektsføres i henhold til prinsippet om motsatt sammenstilling også ved årets slutt. Dette følger av endringer i SRS 10 Inntekt fra bevilgninger. Tidligere ble hele bevilgningen inntektsført ved årets slutt, uavhengig av om den var benyttet eller ikke.

Effekten av prinsippendringen er ikke korrigeret for i sammenligningstallene. Fjorårets resultat og avregning med statskassen er ikke korrigeret som følge av denne prinsippendringen.

Statens kapital

Statens kapital er opprettet som et nytt avsnitt på gjeldssiden i balansen. Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler og avregninger er omklassifisert fra gjeld til statens kapital.

For denne prinsippendringen er sammenligningstallene omarbeidet ved at regnskapslinjene for tidligere ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler og avregninger, er flyttet til det nye avsnittet statens kapital.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). Prinsippet om motsatt sammenstilling er også benyttet ved årets slutt i henhold til SRS 10 Inntekt fra bevilgninger.

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres ikke på anskaffelsestidspunktet, men avsettes i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

I takt med kostnadsføringen av avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultateffekt.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over-/underdekning i pensjonsordningen som tilsvarende NRS 6. Årets pensjonskostnad tilsvarende derfor årlig premiebeløp til Statens pensjonskasse (SPK). For virksomheter som ikke betaler premie til SPK, men hvor denne dekkes av en samlet bevilgning fra staten til SPK, legges det til grunn en sjablongmessig sats for beregning av pensjonspremie. Denne baserer seg på beste estimat for virksomheten. Se også note 2 for en mer detaljert beskrivelse av tilnæringsmetoden. Domstolene betaler ikke premie til SPK.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 30.000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner (PCer, servere m.m.) med utnyttbar levetid på 3 år eller mer er balanseført som egne grupper.

Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved en eventuell bruksendring, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Beholdning av varer og driftsmateriell

Beholdninger omfatter varer for salg og driftsmateriell som benyttes i eller utgjør en integrert del av virksomhetens offentlige tjenesteyting. Beholdninger av varer og driftsmateriell er verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og netto realisasjonsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Her er Norges Banks spotkurs per 31.12 lagt til grunn.

Statens kapital

Statens kapital består av virksomhetskapskapital, avregninger og statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler i henhold til SRS 1 Oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse. Avsnittet viser statens samlede finansiering av virksomheten.

Avregninger

For bruttobudsjetterte virksomheter er nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, finansiert av avregnet med statskassen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i avregnet med statskassen.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Balanseført verdi av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler har motpost i regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Kontantstrømpstilling

Det er ikke utarbeidet kontantstrømpstilling. Tilnærmet lik informasjon er presentert i artskontorapporteringen som en del av årsregnskapet.

STATLIGE RAMMEBETINGELSER

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likvider gjennom året. Virksomhetene har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING, 31.12.2016

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindreutgift
0061	Driftsutgifter høyesterett	01	Driftsutgifter	101 795 000	101 160 987	634 013
0410	Domstolene driftsutgifter	01	Driftsutgifter	2 129 406 000	2 112 066 794	17 339 206
0410	Tingretter og Lagmannsretter, spesielle driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	70 749 000	22 339 419	48 409 581
0410	Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler, kan overføres	22	Driftsutgifter	9 055 000	4 750 104	4 304 896
0411	Domstoladministrasjonen, driftsutgifter	01	Driftsutgifter	77 355 000	81 532 769	-4 177 769
0414	Driftsutgifter forliksråd og andre domsutgifter	01	Spesielle driftsutgifter	212 535 000	212 781 913	-246 913
0466	Særskilte straffesaksutgifter	01	Driftsutgifter	1 086 906 000	1 094 948 534	-8 042 534
0470	Fri rettshjelp	01	Driftsutgifter	738 352 000	365 546 657	372 805 343
0471	Statens erstatningsansvar post 71	71	Driftsutgifter	61 516 000	4 005 976	57 510 024
0475	Bobehandling driftsutgifter	01	Tilskudd	85 272 000	90 853 449	-5 581 449
0475	Bobehandling spesielle driftsutgifter	21	Driftsutgifter	18 001 000	4 512 154	13 488 846
0024	Prosessutgifter, belastningsfullmakt	21	Spesielle driftsutgifter	0	1 710 055	-1 710 055
0400	Justis- og beredskapsdepartementet, belastningsfullmakt	01	Spesielle driftsutgifter	0	315 000	-315 000
0440	Politidirektoratet, belastningsfullmakt	01	Driftsutgifter	0	537 338	-537 338
0841	Barne- likestillings og inkluderingsdep, belastningsfullmakt	22	Driftsutgifter	0	1 794 646	-1 794 646
1633	Netto-ordning for mva i statewn	01	Diverse	0	389 680 314	
Sum utgiftsført				4 590 942 000	4 488 536 108	

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling*	Regnskap 2016	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3410	Rettsgebyr alminnelig domstol	01	336 361 000	195 266 984	-141 094 016	-106 986 471
3410	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene	02	17 940 000	17 816 270	-123 730	1 639 440
3410	Domstoler, diverse refusjoner	03	1 747 000	3 630 310	1 883 310	5 495 192
3410	Vernesaker jordskiftedomstolene	04	5 952 000	4 646 582	-1 305 418	7 262 076
3411	Domstoladministrasjonen, diverse refusjoner	03	0	5 003 993	5 003 993	-2 792 283
5309	Tilfeldige inntekter	29	0	3 483 216		
5700	Folketrygdens inntekter	72	0	199 292 506		
Sum inntektsført			362 000 000	429 139 859		

NETTO RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET

Kapitalkontoer			4 059 396 249
60090101	Norges Bank KK /innbetalinger		450 168 194
60090102	Norges Bank KK/utbetalinger		-4 553 120 619
704472	Endring i mellomværende med statskassen		43 556 175
Sum rapportert			0

BEHOLDNINGER RAPPORTERT TIL KAPITALREGNSKAPET (31.12)

Konto	Tekst	31.12.16	31.12.15	Endring
704472	Mellomværende med statskassen	-75 215 088	-118 771 263	43 556 175

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

NOTE A: Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0061/01	4 367 000	97 428 000	101 795 000
0410/01	17 003 000	2 112 403 000	2 129 406 000
0410/22	3 195 000	5 860 000	9 055 000
0411/01	1 299 000	76 056 000	77 355 000
0024/21 Belastningsfullmakt		1 800 000	1 800 000
0400/01 Belastningsfullmakt		315 000	315 000
0440/01 Belastningsfullmakt		540 555	540 555
0841/22 Belastningsfullmakt		1 800 000	1 800 000
Sum driftskapitler			2 322 066 555
Regelstyrte poster:			
0410/21	-	70 749 000	70 749 000
0414/01	-	212 535 000	212 535 000
0466/01	2 060 000	1 084 846 000	1 086 906 000
0470/01	17 583 000	720 769 000	738 352 000
0471/71	-	61 516 000	61 516 000
0475/01	-	85 272 000	85 272 000
0475/21	10 846 000	7 155 000	18 001 000
Sum regelstyrte poster:			2 273 331 000

NOTE B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merugift (-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter/ mindreinntekt(-) iht merinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0061/01		634 013	-170 558	463 456		463 456	5 089 750	463 456
0410/01		17 339 206		17 339 206	1 883 310	19 222 516	106 470 300	19 222 516
0410/22	Overføres ikke	4 304 896		4 304 896	Ikke aktuell	Ikke aktuell		
0411/01		-4 177 769		-4 177 769	5 003 993	826 223	3 867 750	826 223
0024/21 Belastningsfullmakt		89 945		89 945	Ikke aktuell	Ikke aktuell		
0400/01 Belastningsfullmakt		0		0	Ikke aktuell	Ikke aktuell		
0440/01 Belastningsfullmakt		3 217		3 217	Ikke aktuell	Ikke aktuell		
0841/22 Belastningsfullmakt		5 354		5 354	Ikke aktuell	Ikke aktuell		

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet «kan overføres». Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

- Mottatte belastningsfullmakter: Kr 1.800.000 på kap/post 0024/21 Regjeringsadvokaten. Kr 315.000 på kap/post 0400/01 Justis- og beredskapsdepartementet. Kr 540.555 på kap/post 0440/01 Politidirektoratet. Kr 1.800.000 på kap/post 0841/22 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre): Kr 170.558 til Justis- og beredskapsdepartementet på kapittel/post 0061/01 Høyesterett.
- Fullmakt til å overskrive driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter på kap/post 3410/03, 3411/03, 3410/02.
- Mulig overførbart beløp fremgår av tabell over.

OPPSTILLING AV ARTSKONTORAPPORTERINGEN 31.12.2016

Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	2016	2015
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetalinger fra gebyrer	213 083 254	208 737 472
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	11 084 374	11 373 351
Salgs- og leieinnbetalinger	2 196 510	2 464 066
Andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	226 364 138	222 574 889
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	1 729 092 387	1 689 975 172
Andre utbetalinger til drift	2 299 524 505	2 194 302 159
Sum utbetalinger til drift	4 028 616 892	3 884 277 330
Netto rapporterte driftsutgifter	3 802 252 754	3 661 702 442
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	2016	2015
Innbetaling av finansinntekter	-300	0
Sum investerings- og finansinntekter	-300	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet	2016	2015
Utbetaling til investeringer	70 225 490	47 244 357
Utbetaling til kjøp av aksjer	0	0
Utbetaling av finansutgifter	13 112	6 367
Sum investerings- og finansutgifter	70 238 602	47 250 724
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	70 238 903	47 250 724
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	2016	2015
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	753 436	682 861
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	753 436	682 861
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	2016	2015
Utbetalinger av tilskudd og stønader	0	0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler	2016	2015
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	2 729 779	2 753 342
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	199 292 506	194 181 145
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	389 680 314	358 231 972
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler	187 658 029	161 297 486
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	4 059 396 249	3 869 567 790

Oversikt over mellomværende med statskassen

Eiendeler og gjeld	2016	2015
Fordringer	16 530 586	-14 687 238
Kasse	406 933	366 006
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk	-82 371 498	-78 485 622
Skyldige offentlige avgifter	0	-74 829
Annen gjeld	-9 781 109	-25 889 580
Sum mellomværende med statskassen	-75 215 088	-118 771 263

RESULTATREGNSKAP

Driftsinntekter	Note	31.12.2016	31.12.2015
Inntekt fra bevilgninger	1	4 135 276 591	4 241 000 674
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	11 055 716	11 384 981
Inntekt fra gebyrer	1	215 531 638	209 478 000
Salgs- og leieinntekter	1	2 156 006	2 514 797
Andre driftsinntekter	1	0	0
Sum driftsinntekter		4 364 019 951	4 464 378 452
Driftskostnader			
Lønnskostnader	2	1 995 822 441	1 963 283 627
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	57 886 922	61 355 338
Nedskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	0	0
Andre driftskostnader	5	2 310 297 026	2 192 379 093
Sum driftskostnader		4 364 006 389	4 217 018 058
Driftsresultat		13 563	247 360 394
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	-300	0
Finanskostnader	6	13 262	6 367
Sum finansinntekter og finanskostnader		-13 563	-6 367
Resultat av periodens aktiviteter		0	247 354 028
Avregninger og disponeringer			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	0	-247 354 028
Sum avregninger og disponeringer		0	-247 354 028
Periodens resultat		0	0
Disponeringer		0	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	799 664	682 861
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet		-799 664	-682 861
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre - Fri rettshjelp post 70	10	0	390 575 693
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning	10	0	390 575 693
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

BALANSE – EIENDELER

	Note	31.12.2016	31.12.2015
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	3	237 176 931	232 465 287
Sum immaterielle eiendeler		237 176 931	232 465 287
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	0	0
Maskiner og transportmidler	4	31 000	37 500
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	109 244 948	103 850 188
Sum varige driftsmidler		109 275 948	103 887 688
III Finansielle anleggsmidler			
Sum finansielle anleggsmidler		0	0
Sum anleggsmidler		346 452 879	336 352 975
B. Omløpsmidler			
I Beholdning av varer og driftsmateriell			
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		0	0
II Fordringer			
Kundefordringer	12	22 745 901	20 428 244
Andre fordringer	14	11 579 203	19 212 470
Sum fordringer		34 325 105	39 640 714
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Kontanter og lignende	15	406 933	366 006
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		406 933	366 006
Sum omløpsmidler		34 732 038	40 006 720
Sum eiendeler		381 184 917	376 359 695

BALANSE – VIRKSOMHETSKAPITAL OG GJELD

	Note	31.12.2016	31.12.2015
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapskapital			
Sum virksomhetskapskapital		0	0
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	-310 298 825	-345 514 400
Sum avregninger		-310 298 825	-345 514 400
III Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler			
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	3,4	346 452 879	336 352 975
Sum statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler		346 452 879	336 352 975
Sum statens kapital		36 154 054	-9 161 425
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
Avsetninger langsiktige forpliktelser – garantier Statsbygg	7	16 500 000	23 500 000
Sum avsetninger for langsiktige forpliktelser		16 500 000	23 500 000
II Annen langsiktig gjeld			
Sum annen langsiktig gjeld		0	0
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		20 668 957	44 166 890
Skyldig skattetrekk		82 371 498	78 485 622
Skyldige offentlige avgifter		23 914 221	23 954 426
Avsatte feriepenger		154 368 323	151 502 149
Mottatt forskuddsbetaling	13	2 262 067	1 560 614
Annen kortsiktig gjeld	16	44 945 796	62 351 419
Sum kortsiktig gjeld		328 530 862	362 021 120
Sum gjeld		345 030 862	385 521 120
Sum statens kapital og gjeld		381 184 917	376 359 695

NOTE 1 DRIFTSINNEKTER

Inntekt fra bevilgninger	31.12.2016		31.12.2015
Inntekt fra bevilgninger			
Inntekt fra bevilgning fra overordnet departement*	3 875 964 828	***	3 957 610 093
Inntekt fra bevilgning fra andre departement, belastningsfullmakt*	6 018 858	***	3 002 130
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-67 986 826		-51 218 649
- ubrukt bevilgning til investeringsformål (post 30-49)	0	***	0
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (avskrivninger)	57 886 922		61 355 338
+ utsatt inntekt fra avsetning knyttet til investeringer (bokført verdi avhendede anleggsmidler)	0		0
+ inntekt til dekning av pensjonskostnader**	263 392 809		270 251 761
- utbetaling av tilskudd til andre			
Andre poster som vedrører bevilgninger (spesifiseres)			
Sum inntekt fra bevilgninger	4 135 276 591		4 241 000 674

* Vesentlige tildelinger kan spesifiseres per post på egne linjer.

** Benyttes av virksomheter som får arbeidsgivers andel av pensjon dekket via samlet bevilgning til SPK.

*** Skal tilsammen tilsvare kolonnen periodiseringsprinsippet inntektsført bevilgning i tabellen nederst.

Inntekt fra tilskudd og overføringer	31.12.2016		31.12.2015
Tilskudd fra Norges forskningsråd	0		0
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	7 723 624		7 130 874
Tilskudd fra EU	3 204 949		4 246 250
Andre tilskudd og overføringer	127 144		7 856
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	11 055 716		11 384 981
Inntekt fra gebyrer			
Gebyrer	215 531 638		209 478 000
Sum inntekt fra gebyrer	215 531 638		209 478 000
Salgs- og leieinntekter			
Inntekter fra oppdrag o.l.	1 175 565		1 609 542
Sum salgs- og leieinntekter	1 175 565		1 609 542
Andre driftsinntekter			
Andre inntekter	980 441		905 255
Sum andre driftsinntekter	980 441		905 255
Sum driftsinntekter	4 364 019 951		4 464 378 452

Grunnlag for inntektsføring av utgiftsbevilgning

Kapittel og post	Kontantprinsippet				Periodiseringsprinsippet
	Utgiftsbevilgning (samlet tildeling)	Inntektsbevilgning	Rapportert inntekt	Maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring	Inntektsført bevilgning***
0061.01	101 624 442			101 624 442	
0410.01/3410.02/03	2 129 406 000	19 687 000	21 446 580	2 109 719 000	
0410.22	9 055 000			9 055 000	
0411.01	77 355 000			77 355 000	
Regelstyrte poster *	2 273 331 000			2 273 331 000	
Sum				4 571 084 442	3 881 983 686

NOTE 2: Lønnskostnader

	31.12.2016	31.12.2015
Lønn	1 265 285 268	1 245 215 488
Lønn balanseført ved egenutvikling av anleggsmidler (-)*		
Feriepenger	157 856 423	155 225 955
Arbeidsgiveravgift	229 445 297	225 824 750
Pensjonskostnader**	206 344 285	212 848 750
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-34 355 167	-38 856 161
Andre ytelser	171 246 334	163 024 845
Sum lønnskostnader	1 995 822 441	1 963 283 627
Antall årsverk	1813	1 890

* Inneholder lønn og sosiale kostnader (feriepenger, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnader)

** Nærmere om pensjonskostnader

- Domstolene betaler ikke selv pensjonspremie til Statens pensjonskasse (SPK), og kostnad til premie er heller ikke dekket av virksomhetens bevilgning. Premien finansieres ved en samlet bevilgning fra staten til SPK. Det er i regnskapet lagt til grunn en estimert sats for beregning av pensjonskostnad.
- Premiesatsen for 2016 er av SPK estimert til 15,10 prosent. Benyttet premiesats for 2015 var 15,85 prosent.
- Pensjonene er kostnadsført basert på denne satsen multiplisert med påløpt pensjonsgrunnlag i virksomheten. Vi viser for øvrig til note 1 om resultatføring av inntekter til dekning av pensjonskostnader (resultatnøytral løsning).
- Beregningen av årsverk i personalsystemet av gjort etter følgende forutsetning:
  - Årsverksberegningen reduseres ikke av ferieuttak eller avspasering av fleksitid, overtid/reisetid til avspasering.
  - Årsverksberegningen reduseres for alt annet fravær ≥ 1 dag. Om fraværet/permisjonen er med eller uten lønn er uten betydning for beregningen.

NOTE 3: Immatrielle eiendeler

	Forskning og utvikling	Programvare og lignende rettigheter	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	0	484 947 234	484 947 234
Tilgang i året	0	33 844 192	33 844 192
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	0
Fra immaterielle eiendeler under utførelse til annen gruppe i året	0	0	0
Anskaffelseskost	0	518 791 425	518 791 425
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	0	249 545 003	249 545 003
Ordinære avskrivninger i året	0	32 069 492	32 069 492
Akkumulerte avskrivninger avgang i året	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2016	0	237 176 931	237 176 931

Intranett/digitalt arkiv *	
Anskaffelseskost pr. 01.01.2014	5 100 000
Akkumulerte avskrivninger pr. 01.01.2016	2 040 000
Ordinære avskrivninger i 2016	1 020 000
Balanseført verdi 31.12.2016- estimert	2 040 000

Avskrivningssatser (levetider): 5 år / lineært

* Eiendelen ble ved en inkurie ikke inkludert i åpningsbalansen, og føres derfor opp som eget punkt utenfor balanseoppstillingen.

NOTE 4: Varige driftsmidler

	Maskiner og transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	150 000	570 615 649	570 765 649
Tilgang i året	0	34 142 635	34 142 635
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	0
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i året	0	0	0
Anskaffelseskost	150 000	604 758 283	604 908 283
Akkumulerte nedskrivninger 01.01	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	112 500	469 702 405	469 814 905
Ordinære avskrivninger i året	6 500	25 810 930	25 817 430
Akkumulerte avskrivninger avgang i året	0	0	0
Balansført verdi 31.12.2016	31 000	109 244 948	109 275 948

Avskrivningssatser (levetider)	3-15 år lineært	3-15 år lineært
Avhendelse av varige driftsmidler i 2016:		
Salgssum ved avgang anleggsmidler	0	0
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler	0	0
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0

NOTE 5: Andre driftskostnader

	31.12.2016	31.12.2015
Husleie	353 179 880	345 392 492
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	10 270 179	8 233 513
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	81 881 033	77 750 586
Leie maskiner, inventar og lignende	23 097 409	20 277 143
Mindre utstyrsanskaffelser	16 310 383	15 806 486
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	13 671 584	14 096 614
Advokatsalær og andre kjøp av tjenester fra eksterne	1 468 930 474	1 378 514 899
Reiser og diett	159 106 169	160 701 888
Tap og lignende	350 000	1 069 690
Øvrige driftskostnader	183 499 914	170 535 781
Sum andre driftskostnader	2 310 297 026	2 192 379 093

Oversikt over årlige leiebeløp i henhold til leieavtaler*

	Varighet mellom ett og fem år	Varighet over fem år	Sum
Husleieavtaler	115 819 869	237 360 011	353 179 880
Leieavtaler knyttet til immaterielle eiendeler	0	0	0
Leieavtaler knyttet til varige driftsmidler	0	0	0
Øvrige leieavtaler	2 830 771	0	2 830 771
Sum leieavtaler			356 010 651

* Kun vesentlige leieavtaler er spesifisert.

NOTE 6: Finansinntekter og finanskostnader

	31.12.2016	31.12.2015
Finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst (agio)	-300	0
Sum finansinntekter	-300	0
Finanskostnader		
Rentekostnad	9 004	5 523
Valutatap (disagio)	4 258	843
Annen finanskostnad		
Sum finanskostnader	13 262	6 367

NOTE 7A: Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

	31.12.2016	31.12.2015	Endring
A) Avregnet med statskassen			
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	237 176 931	232 465 287	4 711 644
Varige driftsmidler	109 275 948	103 887 688	5 388 260
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-346 452 879	-336 352 975	-10 099 904
Sum	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	24 165 591	21 497 934	2 667 657
Andre fordringer	10 159 513	18 142 780	-7 983 267
Bankinnskudd, kontanter og lignende	406 933	366 006	40 927
Sum	34 732 038	40 006 720	-5 274 682
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser – garantier Statsbygg	-16 500 000	-23 500 000	7 000 000
Sum	-16 500 000	-23 500 000	7 000 000
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-20 668 957	-44 166 890	23 497 933
Skyldig skattetrekk	-82 371 498	-78 485 622	-3 885 876
Skyldige offentlige avgifter	-23 914 221	-23 954 426	40 205
Avsatte feriepenges	-154 368 323	-151 502 149	-2 866 174
Mottatt forskuddsbetaling	-2 262 067	-1 560 614	-701 453
Annen kortsiktig gjeld	-44 945 796	-62 351 419	17 405 623
Sum	-328 530 862	-362 021 120	33 490 257
Avregnet med statskassen*	-310 298 825	-345 514 400	35 215 575
Finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler fremgår som hovedregel av regnskapslinjen Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Finansieringen av nettosummen av omløpsmidler og kortsiktig gjeld fremgår som hovedregel av regnskapslinjen Avregnet med statskassen.			
Avstemming av endring i avregnet med statskassen (kongruensavvik)			
Konsernkonto utbetaling			-4 553 120 619
Konsernkonto innbetaling			450 168 194
Netto trekk konsernkonto			-4 102 952 424
- Innbetaling innkrevingsvirksomhet og andre overføringer			-799 664
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer			0
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991 og 1992)			3 881 983 686
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)			-202 022 285
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)			387 937 555
- Tilbakeførte utsatte inntekter ved avgang anleggsmidler, der avsetningen ikke er resultatført (underkonto 1996)			0
Korrigerende avsetning for feriepenges (ansatte som går over i annen statlig stilling)			637 557
Andre avstemmingsposter (spesifiseres)			0
Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto			-35 215 575
Resultat av periodens aktiviteter før avregning mot statskassen			0
Sum endring i avregnet med statskassen *			-35 215 575
*Sum endring i avregnet med statskassen skal stemme med sum i endringskolonnen ovenfor.			

NOTE 7B: Forskjell mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

	31.12.2016	31.12.2016	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
	Immaterielle eiendeler	237 176 931	237 176 931
	Varige driftsmidler	109 275 948	109 275 948
	Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-346 452 879	-346 452 879
	Sum	0	0
Finansielle anleggsmidler			
	Sum	0	0
Omløpsmidler			
	Kundefordringer	24 165 591	24 165 591
	Andre fordringer	10 159 513	16 530 586
	Bankinnskudd, kontanter og lignende	406 933	406 933
	Sum	34 732 038	17 794 519
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
	Avsetninger langsiktige forpliktelser - garantier Statsbygg	-16 500 000	-16 500 000
	Sum	-16 500 000	-16 500 000
Kortsiktig gjeld			
	Leverandørgjeld	-20 668 957	-20 668 957
	Skyldig skattetrekk	-82 371 498	-82 371 498
	Skyldige offentlige avgifter	-23 914 221	-23 914 221
	Avsatte feriepenger	-154 368 323	-154 368 323
	Mottatt forskuddsbetaling	-2 262 067	-2 262 067
	Annen kortsiktig gjeld	-44 945 796	-7 519 581
	Sum	-328 530 862	-92 153 146
	Sum	-310 298 825	-75 215 627

Mellomværende med statskassen består av kortsiktige fordringer og gjeld som etter økonomiregelverket er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregnet med statskassen viser finansieringen av virksomhetens netto omløpsmidler. Netto omløpsmidler består av kortsiktige eiendeler som beholdninger og kundefordringer, redusert for kortsiktig gjeld som leverandørgjeld og skyldige skatter og avgifter. Dersom virksomheten har finansielle anleggsmidler eller langsiktige forpliktelser inngår disse i beregningen av avregnet med statskassen.

NOTE 8: Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2016	31.12.2015
Skatter og avgifter, renteinntekter og utbytte m.m	799 664	682 861
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	799 664	682 861

NOTE 12: Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2016	31.12.2015
Kundefordringer til pålydende	24 165 591	21 497 934
Avsatt til forventet tap (-)	-1 419 690	-1 069 690
Sum kundefordringer	22 745 901	20 428 244

NOTE 13: Opptjente, ikke fakturerte inntekter / Mottatt forskuddbetaling

	31.12.2016	31.12.2015
Internasjonale prosjekter EØS	2 262 067	1 560 614
Sum mottatt forskuddbetaling	2 262 067	1 560 614

NOTE 14 Andre kortsiktige fordringer

	31.12.2016	31.12.2015
Forskuddsbetalt lønn	0	2 499
Reiseforskudd	0	8 000
Personallån	586 303	566 250
Andre fordringer på ansatte	0	0
Forskuddsbetalt leie	5 587 673	37 133 249
Andre forskuddsbetalte kostnader	794 314	4 500 383
Andre fordringer	4 610 914	-22 997 910
Sum andre kortsiktige fordringer	11 579 203	19 212 470

NOTE 15 Bankinnskudd, kontanter og lignende

	31.12.2016	31.12.2015
Øvrige bankkontoer	0	0
Kontantbeholdninger	406 933	366 006
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	406 933	366 006

NOTE 16 Annen kortsiktig gjeld

	31.12.2016	31.12.2015
Skyldig lønn	-119 826	-149 557
Annen gjeld til ansatte *	28 690 365	31 022 208
Påløpte kostnader	7 888 193	5 722 115
Annen kortsiktig gjeld **	8 487 064	25 756 653
Sum annen kortsiktig gjeld	44 945 796	62 351 419

Domstolene skal være uavhengige. De skal sikre og fremme rettssikkerheten og verne om rettssamfunnet. Domstolene skal til enhver tid ha høy tillit i samfunnet.

Besøksadresse:
Domstoladministrasjonen
Dronningens gate 2
7011 Trondheim

Postadresse:
Domstoladministrasjonen
Postboks 5678 Sluppen
7485 Trondheim

Telefon: +47 73 56 70 00
E-post: postmottak@domstoladministrasjonen.no

www.domstol.no
www.jordskifte.no